

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова

Факультет економіки моря
Кафедра фінансів

«ДОПУЩЕНО ДО ЗАХИСТУ»

Завідувач кафедрою

професор НУК, д.е.н. Рогов Г.К.
(науковий ступінь, вчене звання, П.І.Б. завкафедрою)

_____ «___» червня 2021 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

на тему: «Оцінка фінансової стійкості підприємства»

Виконав: студент групи 4441
Безверха Г.В.
(підпис)

Керівник роботи:

Доцент кафедри фінансів, к.е.н.
(посада, науковий ступінь, вчене звання)
Зінченко А.І.
(підпис)

м. Миколаїв – 2021 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Факультет економіки моря

Кафедра _____ фінансів
 Спеціальність _____ 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
 Освітня програма _____ «Фінанси, банківська справа та страхування»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Гарант освітньої програми
 проф., к.е.н. Карась П.М.
 « 09 » березня 2021 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Студенту _____ Безверха Галина Володимирівна
 (прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи _____ «Оцінка фінансової стійкості підприємства»

Керівник роботи _____ Зінченко Андрій Ігорович, доц., к.е.н.
 (науковий ступень, вчене звання, прізвище, ім'я по батькові)

Затверджені наказом ректора № 340уч. від « 20 » _____ квітня _____ 2021 року

2. Термін подання роботи _____ 1 червня 2021 р.

3. Вихідні дані по роботі: _____
 _____ *Фінансова звітність ПрАТ «Завод «Фрегат» за 2018-2020 роки*
 _____ *Нормативно-законодавча база*

4. Перелік питань, що належать до розробки (найменування розділів):
Розкрити теоретичні основи оцінки фінансової стійкості підприємства;
здійснити аналіз фінансової стійкості ПрАТ «Завод «Фрегат» за 2019-2020
роки; надати напрями підвищення фінансової стійкості підприємства

5. Перелік презентаційних матеріалів:
1. Аналітичний баланс ПрАТ «Завод «Фрегат» за 2019 – 2020 роки. 2. Оцінка
ліквідності балансу ПрАТ «Завод «Фрегат» за 2019 – 2020 роки. 3. Аналіз
коефіцієнтів ліквідності ПрАТ «Завод «Фрегат» за 2019-2020 роки. 4.
Абсолютні показники фінансової стійкості ПрАТ «Завод «Фрегат» за 2019-
2020 рр. 5. Відносні показники фінансової стійкості ПрАТ «Завод «Фрегат»
за 2019-2020 рр. 6. Основні напрями діяльності служби фінансового
управління ПрАТ «Завод «Фрегат»

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
4	Мозговий А.М., доцент НУК		

7. Дата видачі завдання 09.03.2021

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Визначення керівника роботи та узгодження теми	1.02-12.02.21	Виконано
2	Складання змісту та узгодження с керівником	15.02-26.02.21	Виконано
3	Вивчення літературних джерел	15.02.-26.02.21	Виконано
4	Збір та систематизація інформації за темою роботи	1.03.-12.03.21	Виконано
5	Розробка теоретичного розділу	15.03.-03.04.21	Виконано
6	Розробка аналітичного розділу	5.04.-30.04.21	Виконано
7	Розробка проектного розділу	01.05.-21.05.21	Виконано
8	Розробка спеціального розділу	05.04.-21.05.21	Виконано
9	Розробка вступу, висновків, списку джерел	24.06.-29.05.21	Виконано
10	Розробка презентації та доповіді	02.06-16.06.21	Виконано

Студент Безверха Г.В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи Зінченко А.І.
(підпис) (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	7
1.1. Сутність поняття «фінансова стійкість підприємства».....	7
1.2. Інформаційна та нормативна база оцінки фінансової стійкості підприємства	13
1.3. Методичні підходи до оцінки фінансової стійкості підприємства	17
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА (НА ПРИКЛАДІ ПрАТ «ЗАВОД «ФРЕГАТ»).....	27
2.1. Загальна характеристика підприємства	27
2.2. Аналіз структури і динаміки статей балансу	30
2.3. Аналіз ліквідності і платоспроможності підприємства	35
2.4. Аналіз фінансової стійкості підприємства за абсолютними і відносними показниками.....	42
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПрАТ «ЗАВОД «ФРЕГАТ»	49
3.1. Напрями підвищення фінансової стійкості підприємства	49
3.2. Створення підрозділу фінансового управління на підприємстві ...	55
РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА ПРАЦІ	61
ВИСНОВКИ.....	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	78
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Стійкий фінансовий стан підприємства формується в процесі його господарської діяльності. Визначення його на певну дату допомагає відповісти на питання, наскільки правильно підприємство управляло фінансовими ресурсами протягом періоду, що передував цій даті, як воно використовувало майно, яка структура майна, наскільки раціонально воно поєднувало власні й позикові джерела фінансування, яка віддача виробничого потенціалу.

Фінансова стійкість підприємства характеризується достатньою фінансовою забезпеченістю безперервності основних видів діяльності; фінансовою незалежністю від зовнішніх джерел фінансування; здатністю маневрувати власними коштами; достатнім забезпеченням матеріальних оборотних засобів власними джерелами покриття.

Фінансова стійкість передбачає здатність підприємства зберігати заданий режим функціонування за найважливішими фінансово-економічними показниками. Вона характеризує рівень стійкості роботи підприємства, його здатність забезпечити стабільні техніко-економічні показники. Оцінка рівня фінансової стійкості підприємства - це важлива економічна проблема, оскільки недостатня фінансова стійкість може привести підприємство до неплатоспроможності і відсутності засобів для розвитку виробництва, а надмірна перешкоджатиме розвитку, формуючи на підприємстві зайві запаси і резерви. Оцінка фінансової стійкості, стабільності підприємства дає можливість оцінити, наскільки підприємство готове до погашення своїх боргів, і дати відповідь на питання, наскільки воно є фінансово незалежним, зростає або зменшується рівень цієї незалежності. В зв'язку з цим тема кваліфікаційної роботи є актуальною.

Питання оцінки фінансового стану підприємства, його фінансової стійкості розглядалися в працях багатьох вчених і практиків, зокрема: М. І. Баканова, И.Т.Балабанова, О. І. Барановского, В. В. Ковалева, М.

Н.Крейниної, О. В. Павлівської, В. П. Привалової, В. М. Родионової, Н.О.Русак, В. А.Русак, Р. С. Сайфуліна, Г. В. Савицької, В. М. Суторминої, О. О. Терещенко, А.Д. Шеремета та ін.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних та практичних аспектів оцінки фінансової стійкості підприємства та розробка пропозицій щодо підвищення фінансової стійкості конкретного підприємства.

Для досягнення цієї мети в роботі були поставлені наступні задачі:

- розкрити сутність поняття фінансової стійкості підприємства;
- дослідити існуючі методи оцінки фінансової стійкості;
- визначити інформаційну та нормативну базу оцінки фінансової стійкості підприємства;
- здійснити аналіз фінансової стійкості, ліквідності і платоспроможності конкретного підприємства;
- надати пропозиції щодо підвищення фінансової стійкості цього підприємства.

Об'єктом дослідження є процес формування фінансової стійкості підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні і практичні основи оцінки фінансової стійкості підприємства.

При написанні кваліфікаційної роботи використовувались методи системного аналізу, фінансового аналізу, зокрема, метод аналітичних коефіцієнтів, горизонтальний і вертикальний аналіз, аналіз абсолютних і відносних показників, порівняльний аналіз, табличний метод.

Інформаційну базу дослідження складають нормативно-законодавчі матеріали, спеціальна література з питань оцінки фінансового стану підприємства, фінансова звітність підприємства ПрАТ «Завод «Фрегат» за 2019-2020 роки.

Кваліфікаційна робота складається з чотирьох розділів.

У першому розділі надані теоретичні основи оцінки фінансової стійкості підприємства.

У другому розділі проаналізована фінансова стійкість підприємства - ПрАТ «Завод «Фрегат» за 2019-2020 рр.

В третьому розділі надані шляхи підвищення фінансової стійкості підприємства.

В четвертому розділі розглянуті питання охорони праці на підприємстві.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність поняття «фінансова стійкість підприємства»

Для розкриття сутності поняття «фінансова стійкість підприємства» (ФСП) необхідно спочатку розкрити термін «стійкість». Так, у Тлумачному словнику В. І. Даля стійкість розглядається як «здатність вистояти супроти чогось, встояти, успішно протистояти силі, витримати, не поступитися» [1]. «Великий енциклопедичний словник» дає наступну характеристику стійкості: «Спроможність відновлювати попередній (або близький до нього) стан після деякого збурення, яке виявляється у відхиленні параметрів від номінального значення» [2, с. 90]. У Словнику української мови [3] стійкість визначена як «здатність витримувати зовнішній вплив, протидіяти чомусь; довго зберігати і виявляти свої властивості, не піддаватися руйнуванню, псуванню і т. ін.

Отже даний термін характеризує об'єкт, який здатний під впливом різних факторів протистояти, зберігати, відновлювати свої властивості. Тобто поняття «стійкість» близьке до таких термінів, як стабільність, постійність. Виходячи з цього, можна зробити припущення, що фінансова стійкість підприємства (ФСП) – це здатність підприємства під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів забезпечувати фінансову стабільність, відновлювати свій фінансовий стан, свої фінансові показники.

Поняття «ФСП» є одним із найбільш популярних понять фінансової науки, є об'єктом фінансового аналізу й управління. Зміст цього поняття розглядається багатьма зарубіжними і вітчизняними авторами підручників, навчально-методичних посібників, присвячених проблемам фінансів

підприємств, фінансового аналізу, а також розкривається у періодичних виданнях.

Аналіз літератури з питань оцінки ФСП показав, що не існує єдиного підходу до визначення сутності поняття ФСП.

В таблиці 1.1 систематизовані визначення поняття «фінансова стійкість» підприємства різними вченими.

Таблиця 1.1

Визначення поняття фінансової стійкості підприємства
українськими і російськими вченими-економістами

№ п/п	Автор	Визначення поняття ФСП
1	2	3
Визначення поняття українськими вченими-економістами		
1	Філімоненков О. С. [4, с. 304]	Це такий стан підприємства, коли обсяг його майна (активів) достатній для погашення зобов'язань, тобто підприємство є платоспроможним
2	Коробов М. Я. [5, с. 354]	Це відповідність параметрів діяльності підприємства і розміщення його фінансових ресурсів критеріям позитивної характеристики «фінансового стану»
3	Бланк І. О. [6, с. 353]	Характеристика стабільності фінансового становища підприємства, що забезпечується високою часткою власного капіталу в загальній сумі використовуваних фінансових засобів
	Костирко Л.А. [7, с. 29]	Здатність підприємства отримувати необхідний фінансовий результат, який дозволяє без корінних змін виробничої потужності забезпечити безперервність процесу виробництва і реалізації, а також розширення і оновлення виробництва
4	Цал-Цалко Ю. С. [8, с. 204]	Стан активів (пасивів), що гарантує постійну платоспроможність
5	Крамаренко Г. О. [9, с. 118]	Це результат формування достатнього для розвитку підприємства обсягу прибутку, що є визначальною ознакою його економічної незалежності
6	Іваницька О. В. [10, с. 7]	Це обсяг фінансових ресурсів і ступінь їх використання, за допомогою яких підприємство вільно і ефективно забезпечує безперервність процесу виробництва і реалізації продукції за рахунок зростання капіталу із збереженням платоспроможності в умовах припустимого рівня ризику
7	Мамонтова Н. А. [11, с. 7]	Це такий стан підприємства, при якому забезпечується стабільна фінансова діяльність, постійне перевищення доходів над витратами, вільний обіг грошових коштів, ефективне управління фінансовими ресурсами, безперервний процес виробництва і реалізації продукції, розширення та оновлення виробництва

1	2	3
Визначення поняття з точки зору російськими вченими-економістами		
8	Родіонова В. М., Федотова В. А. [12, с. 13]	Такий стан його (підприємства) фінансових ресурсів, їх розподіл і використання, який забезпечує розвиток підприємства на основі зростання прибутку і капіталу при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності в умовах допустимого рівня ризику
9	Селезньова Н. Н., Іонова А. Ф. [13, с. 315]	Стан активів (пасивів) підприємства, що гарантує постійну платоспроможність
10	Макар'єва В. І., Андрєєва Л. В. [14, с. 18]	Це стан та структура активів організації, їх забезпеченість джерелами
11	Савицька Г. В. [15, с. 187]	Це здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів у постійно змінюваному внутрішньому та зовнішньому середовищах, що гарантує його постійну платоспроможність та інвестиційну привабливість у межах допустимого рівня ризику

Так, Коробов М.Я., Мамонтова Н.А., Родіонова В.М., Федотова В.А. визначають фінансову стійкість як загальну характеристику фінансового стану підприємства. Андрєєва Л.В., Іваницька О.В, Іонова А.Ф., Макар'єва В.І., Селезньова Н.Н., Філімоненков О.С., Цал-Цалко Ю.С. характеризують ФСП як його платоспроможність. Бланк І. О., Родіонова В. М., Федотова В. А. вважають, що ФСП визначається структурою його капіталу, переважанням власних джерел фінансування підприємства над позиковими, Кривицька О.Р. вважає, що ФСП забезпечується отриманням достатнього обсягу прибутку. Савицька Г. В. визначає фінансову стійкість як здатність підприємства функціонувати і розвиватися.

Отже, виходячи із визначень сутності поняття «ФСП» різними вченими, можна зробити висновок, що це узагальнююча характеристика фінансового стану підприємства, яка змінюється під впливом різних внутрішніх і зовнішніх факторів, які впливають на господарську діяльність підприємства.

Формування ФСП надано на рис. 1.1.

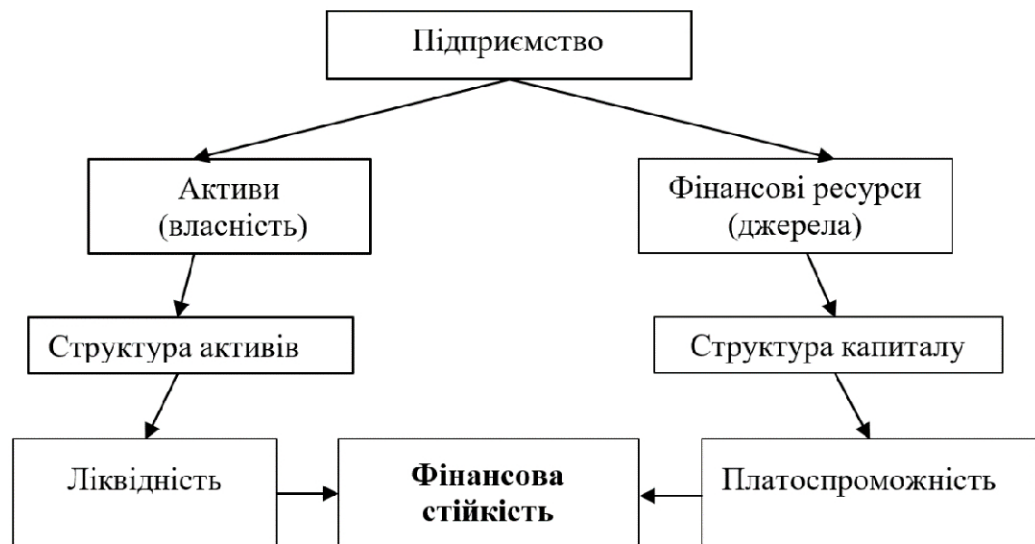

Рис. 1.1. Формування фінансової стійкості підприємства [16]

Як видно з рис. 1.1 ФСП забезпечується його ліквідністю і платоспроможністю.

Ліквідність – це показник фінансового стану, який показує, як швидко підприємство може без значних втрат продати свої активи, одержати гроші і повернути борги у міру настання строку їх повернення. За допомогою ліквідності оцінюється результат поточного та фінансового розвитку підприємства. Рівень ліквідності – це пряме відображення ефективності кредитної політики підприємства. За рівнем ліквідності говорити про стійкий фінансовий стан недоцільно, тому що потрібна платоспроможність [16, с. 432].

Платоспроможність – це можливість підприємства своєчасно задовольняти платіжні вимоги постачальників, повертати кредити і позики, видавати заробітну плату, вносити платежі до бюджету. Платоспроможність є довгостроковою характеристикою фінансової стійкості. Вона відображає ефективність фінансової політики на підприємстві [16, с. 433].

Проведений аналіз визначень поняття «ФСП» українськими і російськими вченими-економістами дозволяє виділити основні критерії забезпечення фінансової стійкості підприємства. Підприємство має прагнути швидше погашати прострочені борги, оскільки несвоєчасне їх погашення свідчить про відсутність фінансової стійкості та може призвести до

банкрутства. Важливим критерієм фінансової стійкості є наявність достатньої кількості власного капіталу у структурі фінансових ресурсів (не менше 50%). Підприємство може бути стійким за переваги обсягів власних ресурсів над запозиченими. Але фінансування діяльності підприємства лише за рахунок власних ресурсів є неефективним, оскільки запозичення коштів дозволяє підприємству розвиватися, розробляти нові види продукції, освоювати нові технології та ринки збуту. Оптимальною є ситуація, за якої підприємство успішно поєднує власні фінансові ресурси та залучені для покриття оборотних активів. Тому підприємству потрібний такий обсяг власних ресурсів в обороті, який може забезпечити фінансування запасів та незавершеного виробництва не менше як на 10%. Це дозволяє підприємству бути певною мірою фінансово незалежним від позикових коштів.

Отже, ФСП – це стан фінансових ресурсів підприємства, ступінь незалежності підприємства від позикових ресурсів та його прибуткова діяльності, які є основою його платоспроможності, ліквідності, рентабельності та кредитоспроможності. Одним із найважливіших наслідків фінансової стійкості на підприємстві є його конкурентоспроможність. Це дозволяє підприємству мати переваги перед іншими при отриманні кредитів, довіру від постачальників, партнерів та інвесторів.

На ФСП впливають різні фактори. Існують внутрішні (ендогенні) фактори – ті, які повністю або частково залежать від діяльності підприємства, та зовнішні (екзогенні) фактори – ті, що незалежні від діяльності підприємства.

До зовнішніх факторів належать: особливості стадії розвитку економіки країни; загальний фінансовий стан держави; рівень політичної стабільності в країні; державна економічна політика; державна фінансово-кредитна і податкова політика; загальні економічні умови ведення господарства; стабільність чинного регулюючого законодавства; рівень інфляції в країні; рівень реальних доходів населення; рівень безробіття в країні; стабільність валютного ринку; зміни кон'юнктури ринку та ситуація на міжнародному ринку; спад обсягу національного доходу; посилення монополізму на ринку;

істотне зниження попиту; зріст пропозиції товарів-субститутів; зниження активності фондового ринку; негативні демографічні тенденції; стихійні лиха; погіршення криміногенної ситуації [17, с. 136].

Вплив зовнішніх чинників має стратегічний характер. Вони викликають кризове становище, якщо керівництво помилково або несвоєчасно відреагує на них. Така ситуація може виникати в разі відсутності програм прогнозування ймовірних загроз зовнішнього середовища на підприємстві.

До внутрішніх факторів відносяться: недостатньо диверсифікований асортимент продукції та його невідповідність потребам ринку; недостатня конкурентоздатність продукції; надто високий рівень витрат; енергоємність виробництва; рівень технічної оснащеності виробництва та застосування новітніх технологій; рівень організації процесів виробництва; постачання та збуту продукції; рівень кваліфікації управлінського персоналу; прибутковість фондового портфелю та ефективність інвестиційного менеджменту; неефективний маркетинг; низька ефективність виробничого менеджменту; низький рівень використання основних засобів; істотні перевитрати інвестиційних ресурсів; недосягнення запланованих обсягів прибутку; неефективна фінансова стратегія; надмірна частка позикового капіталу; великі обсяги дебіторської заборгованості; висока вартість капіталу; перевищення допустимих рівнів ризиків; неефективний фінансовий менеджмент [17, с. 139].

До зовнішніх факторів, які мають найбільший вплив на діяльність підприємств України, відносяться наступні: стабільність політичної ситуації в країні, податкова політика, рівень інфляції, рівень реальних доходів населення, вплив змін на міжнародних ринках.

Серед внутрішніх факторів, які мають найбільший вплив на діяльність підприємств України, виділяють: невідповідність продукції певним стандартам якості, недостатній рівень технічного оснащення виробництва, недостатній рівень професійної кваліфікації робітників та управлінського персоналу, висока вартість залученого капіталу, неефективна та всебічно не проаналізована фінансова стратегія підприємства, неефективний маркетинг.

Отже сутність поняття «ФСП» може бути представлена наступним чином (рис. 1.2).

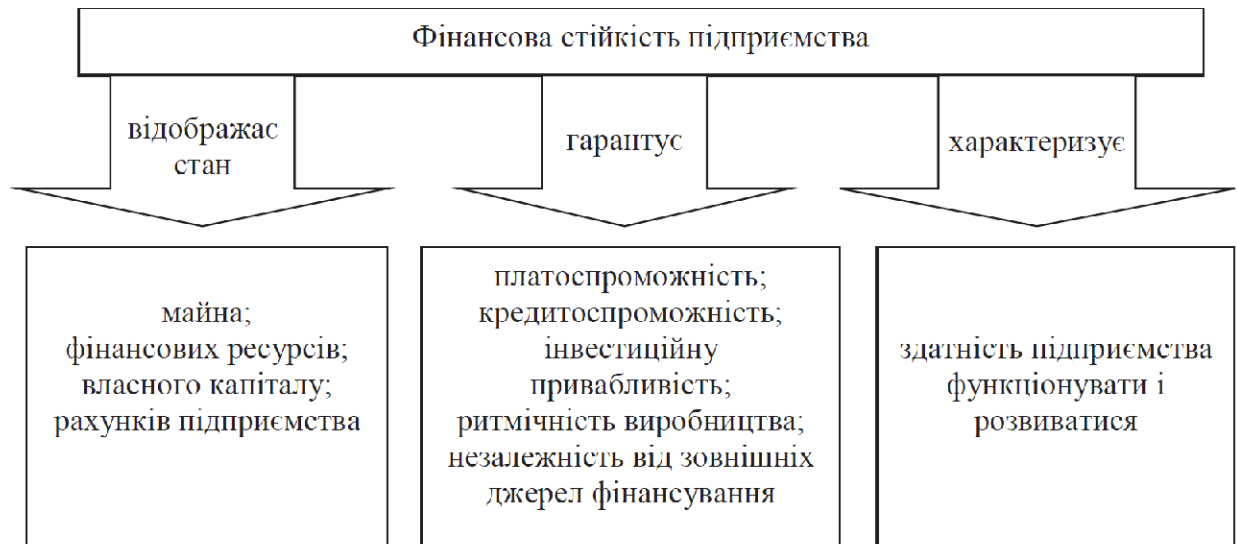

Рис. 1.2. Розкриття сутності поняття «фінансова стійкість підприємства»

Отже, фінансова стійкість – це такий фінансовий стан підприємства, при якому частка власного капіталу у складі джерел фінансування підприємства перевищує частку позикового, що гарантує підприємству платоспроможність, кредитоспроможність, інвестиційну привабливість і дозволяє підприємству стабільно функціонувати, приносити прибуток, розвивати та розширювати свою діяльність під впливом різноманітних внутрішніх і зовнішніх факторів.

1.2. Інформаційна та нормативна база оцінки фінансової стійкості підприємства

Оцінка ФСП може здійснюватися як фінансовими службами підприємства, власниками, так і зовнішніми користувачами такими, як споживачі і постачальники продукції, потенційні інвестори, аудитори.

Тому для оцінки ФСП використовуються різні інформаційні джерела при проведенні внутрішнього і зовнішнього аналізу ФСП. Так інформаційною

базою для проведення аналізу ФСП зовнішніми користувачами є: законодавчі та нормативні акти; публічна фінансова і статистична звітність підприємства; інформаційні ресурси Інтернет. Інформаційною базою для проведення внутрішнього аналізу ФСП є дані бухгалтерського обліку підприємства; фінансова звітність підприємства; висновки аудиторських фірм.

Отже основним інформаційним джерелом внутрішньої і зовнішньої оцінки ФСП є фінансова звітність підприємства, формування якої здійснюється відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність» №996-XIУ від 16 липня 1999 року [18] та Національного положення (стандарт у) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», яке затверджене наказом Міністерства фінансів України від 7 лютого в 2013 р. № 73 [19].

Основним законом для складання фінансової звітності і бухгалтерського обліку є Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. №996-XIV, який визначає правові принципи регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності в Україні. Цей закон визначає основні поняття, такі як активи, зобов'язання, облікова політика, а також визначає мету і завдання бухгалтерського обліку [18]. Всі вимоги до основних форм фінансових звітів надані в НП(С)БО 1. При цьому в додатках до Положення наведено склад і структуру форм фінансової звітності підприємства.

Згідно НП(С)БО 1 фінансова звітність підприємства складається з взаємопов'язаних форм, на основі яких здійснюється аналіз фінансового стану підприємства, а саме з: балансу (звіту про фінансовий стан), звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід), звіту про рух грошових коштів, звіту про власний капітал і приміток до фінансової звітності.

Фінансова звітність повинна надавати дохідливу, доречну, достовірну інформацію, яка впливає на прийняття рішень користувачами, давати змогу вчасно оцінити минулі, теперішні та майбутні події, підтвердити та скоригувати їхні оцінки, зроблені у минулому [19].

Основним звітним документом підприємства є «Звіт про фінансовий стан» (Баланс), який відображає фінансовий стан підприємства на певну дату, а саме: його активи, зобов'язання і власний капітал. В балансі надається стан засобів в двох напрямках: за складом майна (актив) і за джерелами формування активів (пасив).

«Звіт про фінансові результати» - це звіт про доходи підприємства від всіх видів діяльності, його витрати і фінансові результати. Призначення звіту про фінансові результати - це визначення чистого прибутку (збитку) звітного періоду, розкриття операційних витрат (на виробництво, збут, управління і інші операційні витрати) в розрізі економічних елементів та розрахунок показників прибутковості акцій. Показники прибутку на акцію використовуються для оцінки минулих результатів діяльності підприємства з метою формування висновків щодо його потенціалу і ухвалення рішень про інвестиції. Його економічний зміст полягає в розкритті ефективності (прибутковості) використання підприємством ресурсів, наданих власниками його звичайних акцій.

«Звіт про рух грошових коштів» відображає залишки грошових коштів або їх еквівалентів на початок і кінець звітного періоду і потоки грошових коштів, тобто надходження і вибуття в розрізі операційної, інвестиційної і фінансової діяльності підприємства. Він містить інформацію про грошові потоки підприємства за звітний період.

«Звіт про власний капітал» складається з метою розкриття інформації про зміни у складі власного капіталу підприємства впродовж звітного періоду.

Складові частини власного капіталу подані в динаміці. По кожному елементу власного капіталу надаються дані про залишок на початок року, поповнення джерел власних засобів, їх витрачання і залишок на кінець року.

Деякі найбільш важливі статті балансу розшифровуються в примітках до річної фінансової звітності.

За принципом повного освітлення фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні і потенційні наслідки операцій і подій, які могли

вплинути на рішення, які приймаються на її основі. Інформація, яка підлягає розкриттю, наводиться безпосередньо у фінансових звітах або в примітках до них.

Нормативно-законодавчою базою оцінки ФСП є положеннях нормативно-правових актів України, а також актів різних органів державної влади, які носять рекомендаційний, пояснювальний характер, а саме:

1. Кодекс України з процедур банкрутства» № 2597-VIII від 18.10.18 [20]. Цей Закон встановлює порядок проведення аналізу фінансово-господарського стану підприємства щодо наявності ознак фіктивного банкрутства, доведення до банкрутства, приховування стійкої фінансової неспроможності, незаконних дій у разі банкрутства і організовує проведення такого аналізу при відкритті провадження у справах про банкрутство державних підприємств і підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує 50 відсотківумови і порядок відновлення платоспроможності суб'єкта підприємницької діяльності - боржника або визнання його банкрутом і застосування ліквідаційної процедури, повного або часткового задоволення вимог кредиторів [20].

2. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені наказом Міністерства економіки України від 19.01.06 № 14 [21]. Рекомендації містять методику розрахунку показників платоспроможності.

3. Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств і організацій, затверджена Наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств і організацій від 27.06.97 №81 [22]. Методика містить порядок розрахунку показників платоспроможності.

4. Методика аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектора економіки, затверджена наказом Міністерства фінансів

України від 15.02.2006 № 170 [23]. Містить порядок розрахунку показників оцінки фінансового стану підприємств державної форми власності.

5. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств і організацій, затверджена постановою Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств і організацій від 23.02.98 №22 [24]. Містить порядок розрахунку показників фінансового стану підприємства.

6. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, які підлягають приватизації, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 26.01.2001 № 49/121 [25]. Містить методику розрахунку показників платоспроможності, ліквідності, фінансової стійкості

Усі ці положення затверджують певні групи показників і системи аналізу фінансової звітності в різних випадках. Тому далі розглянемо всі показники, які використовуються для оцінки ФСП.

1.3. Методичні підходи до оцінки фінансової стійкості підприємства

Для оцінки ФСП використовують різні групи показників, які поділяють на три групи:

- 1) абсолютні, що відображають рівень забезпеченості запасів джерелами їх формування;
- 2) відносні показники - коефіцієнти, що відображають співвідношення окремих статей, розділів активу і пасиву балансу підприємства;
- 3) поріг рентабельності і запас фінансової стійкості.

Абсолютними показниками фінансової стійкості є показники забезпеченості запасів підприємства певними джерелами фінансування. Ці показники характеризують типи ФСП: абсолютний, нормальний, нестійкий та кризовий.

Розкриємо розрахунок абсолютних показники ФСП.

Вартість запасів відображається в другому розділі активу балансу (рядок 1100). Кількісне значення даного показника визначається підсумовуванням даних за наступними статтями балансу: виробничі запаси (рядок 1101), незавершене виробництво (рядок 1102), готова продукція (рядок 1103), товари (рядок 1104).

Джерела фінансування (формування) запасів характеризують три основних показники:

1. Наявність власних оборотних коштів (ВОК). Це різниця між власним капіталом (I розділ пасиву балансу) і необоротними активами (I розділ активу балансу):

$$ВОК = I \text{ розділ Пасиву балансу} - I \text{ розділ Активу балансу.} \quad (1.1)$$

Цей показник характеризує чистий оборотний капітал. Його збільшення в порівнянні з попереднім періодом свідчить про подальший розвиток діяльності підприємства [26].

2. Наявність власних і довгострокових позикових джерел формування запасів (ВД), що визначається шляхом збільшення попереднього показника на суму довгострокових пасивів (II розділ пасиву балансу):

$$ВД = ВОК + II \text{ розділ пасиву балансу,} \quad (1.2)$$

3. Загальна величина основних джерел формування запасів (ОД), що визначається шляхом збільшення попереднього показника на суму короткострокових кредитів:

$$ОД = ВД + \text{Короткострокові кредити,} \quad (1.3)$$

Трьом показникам наявності джерел фінансування запасів відповідають три показники забезпеченості запасів джерелами фінансування:

1. Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів ($\Delta ВОК$):

$$\Delta ВОК = ВОК - 3, \quad (1.4)$$

де 3 – запаси.

2 Надлишок (+) або нестача (-) власних і довгострокових джерел

формування запасів ($\Delta BД$):

$$\Delta BД = BД - З, \quad (1.5)$$

3. Надлишок (+) або нестача (-) загальної величини основних джерел формування запасів ($\Delta ОД$):

$$\Delta ОД = ОД - З, \quad (1.6)$$

Отже, джерелами формування запасів (З) виступають: власні оборотні кошти (ВОК), короткострокові кредити і позики (КК), розрахунки з кредиторами за товарними операціями (КЗ). В залежності від співвідношення між запасами і джерелами їх формування виділяють наступні типи фінансової стійкості:

1. Абсолютна фінансова стійкість, яка характеризується тим, що підприємство фінансує свої запаси тільки за рахунок власних оборотних коштів, не залучаючи ні довгострокових, ні короткострокових позикових засобів. Діяльність такого підприємства характеризується мінімальним ступенем ризику. Підприємство є платоспроможним і на ньому, як правило, відсутні порушення фінансової дисципліни. Такий тип ФСП зустрічається в справжніх умовах розвитку економіки України надто рідко. Він задається умовою:

$$BOK \geq З. \quad (1.7)$$

Це позначає, що всі запаси повністю покриваються власними оборотними коштами, і підприємство не залежить від зовнішніх джерел фінансування. Однак такий тип ФСП не можна оцінювати як ідеальний, оскільки він свідчить про те, що підприємство не бажає або не має можливості використовувати позикові кошти для фінансування своєї діяльності.

2. Нормальна фінансова стійкість, якщо воно використовує власні та довгострокові позикові джерела фінансування. Підприємство формує свої запаси за рахунок довгострокових джерел (власних оборотних коштів і довгострокових пасивів). Оскільки ці джерела фінансування є довгостроковими, діяльність підприємства характеризується мінімальним

ступенем ризику. Однак підприємство становиться фінансово залежним від зовнішніх джерел фінансування – довгострокових. Діяльність такого підприємства, як правило, характеризується відсутністю неплатежів і з точки зору фінансового левериджу є нормальною. Такий тип фінансової стійкості задається умовою:

$$BOK < Z \leq BOK + ДП, \quad (1.8)$$

де

ДП – довгострокові позикові джерела (II розділ пасиву балансу).

Такий тип фінансової стійкості є найбільш бажаним, оптимальним для підприємства

3. Нестійкий фінансовий стан, який характеризується тим, що підприємство фінансує свої запаси за рахунок власних оборотних коштів, довгострокових позикових коштів і короткострокових кредитів, тобто за рахунок всіх основних джерел формування запасів. Такий тип ФСП характеризується порушенням платоспроможності, але зберігається можливість її відновлення за рахунок поповнення джерел власних коштів (в першу чергу, за рахунок нерозподіленого прибутку), скорочення дебіторської заборгованості, прискорення оборотності запасів. На підприємстві мають місце порушення фінансової дисципліни (затримки в оплаті праці, використання тимчасово вільних власних засобів з резервного фонду й ін.), перебої в надходженні коштів, невиконання фінансового плану та й інші відхилення в діяльності підприємств.

Такий тип фінансової стійкості задається умовою:

$$BOK + ДП < Z \leq BOK + ДП + КК, \quad (1.9)$$

де

КК – короткострокові кредити банків.

Фінансова нестійкість вважається нормальною (допустимою), якщо величина короткострокових кредитів і позик, кредиторської заборгованості за товарними операціями, що залучаються для формування запасів, не перевищує

сумарної вартості виробничих запасів та готової продукції, яка є найбільш ліквідною частиною запасів.

4. Кризовий фінансовий стан, при якому підприємство знаходиться на грані банкрутства, оскільки в даній ситуації кошти, короткострокові цінні папери і дебіторська заборгованість підприємства не покривають навіть його кредиторської заборгованості. Діяльність підприємства характеризується наявністю регулярних неплатежів, за якими кризовий стан підприємства можна класифікуватися за наступними ступенями:

перший ступінь — наявність прострочених позичок банкам;

другий ступінь — наявність, крім того, простроченої заборгованості постачальникам за товари;

третій ступінь — наявність, крім того, недоїмок у бюджет і позабюджетні фонди (це межує з банкрутством).

Такий тип фінансової стійкості задається умовою:

$$Z > BOK + ДП + КК. \quad (1.10)$$

Поряд із абсолютними показниками оцінки ФСП використовують також відносні показники – фінансові коефіцієнти.

Відносні показники ФСП поділяють на дві групи:

1. Коефіцієнти капіталізації (характеризують фінансову стійкість, виходячи зі структури джерел фінансових ресурсів підприємства – пасиву балансу)

2. Коефіцієнти покриття (характеризують фінансову стійкість, виходячи з витрат на обслуговування позикових джерел фінансування підприємства).

Методику розрахунку відносних показників ФСП представлено в табл. 1.2.

Коефіцієнт автономії характеризує частку власників підприємства в загальній сумі коштів, авансованих в його діяльність. Чим вищим є значення цього показника, тим більше підприємство є фінансово стійким, стабільним і незалежним від зовнішніх кредиторів.

Таблиця 1.2

Методика розрахунку відносних показників фінансової стійкості підприємства *

Назва показника	Призначення показника	Оптимальне значення	Алгоритм розрахунку за балансом
1	2	3	4
Коефіцієнти капіталізації			
Коефіцієнт незалежності (автономії)	Показує частку власного капіталу в загальній вартості капіталу (майна)	>0,5	<u>Власний капітал</u> Валюта балансу
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	Показує частку позикового капіталу в загальній вартості капіталу (майна)	<0,5	<u>Позиковий капітал</u> Валюта балансу
Коефіцієнт фінансової залежності	Характеризує ступінь залежності підприємства від позикових джерел фінансування	<2,0	<u>Валюта балансу</u> Власний капітал
Коефіцієнт фінансування	Показує, скільки позикового капіталу приходить на 1 грн. власного капіталу	<1,0	<u>Позиковий капітал</u> Власний капітал
Коефіцієнт фінансового ризику	Показує, яка частина діяльності підприємства фінансується за рахунок позикового капіталу (платного)	0,3-0,5	<u>Позиковий капітал (платний)</u> Власний капітал
Коефіцієнт фінансової стійкості(I)	Характеризує частку стабільних джерел фінансування у їх загальному обсязі	–	<u>Власний капітал+Довгострокові зобов'язання</u> Валюта балансу
Коефіцієнт фінансової стійкості(II)	Показує, яка частина поточних зобов'язань може бути погашена власним капіталом	>1	<u>Власний капітал</u> Поточні зобов'язання
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів	Показує, яка частина оборотних активів фінансується за рахунок власного оборотного капіталу	>0,1	<u>Власний оборотний капітал</u> Оборотні активи
Коефіцієнт забезпеченості запасів	Характеризує, яка частка запасів фінансується за рахунок власного капіталу	0,6-0,8	<u>Власний оборотний капітал</u> Запаси
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Показує, яка частка власного капіталу вкладена у найбільш мобільні активи	>0,5	<u>Власний оборотний капітал</u> Власний капітал

Продовження табл. 1.2

1	2	3	4
Коефіцієнти покриття			
Коефіцієнт короткострокової заборгованості	Показує частку короткострокових зобов'язань у загальному їх розмірі	0,5-0,6	<u>Поточні зобов'язання</u> Позиковий капітал
Коефіцієнт покриття інвестицій	Характеризує частку діяльності підприємства, яка фінансується за рахунок власного капіталу і довгострокових зобов'язань	0,75-0,9	<u>Власний капітал+Довгострокові зобов'язання</u> Валюта балансу
Коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень	Характеризує, яка частка необоротних активів фінансується за рахунок довгострокових зобов'язань	зростання	<u>Довгострокові зобов'язання</u> Необоротні активи
Коефіцієнт покриття запасів	Показує, скільки припадає «нормальних» джерел фінансування на 1 грн запасів	–	<u>ВОК+ДЗ+КК</u> Запаси
Коефіцієнт довготермінового залучення коштів	Характеризує, яка частка діяльності підприємства фінансується за рахунок залучення довгострокових зобов'язань	0,75-0,9	<u>Власний капітал+Довгострокові зобов'язання</u> Валюта балансу
Коефіцієнт структури довгострокових джерел фінансування: - коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів; - коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел	Показує, яку частку складають довгострокові зобов'язання в довгострокових джерелах фінансування підприємства Показує, яку частку складає власний капітал в довгострокових джерелах фінансування підприємства	0,4-0,5 0,6-0,5	<u>Довгострокові зобов'язання</u> Власний капітал+Довгострокові зобов'язання <u>Власний капітал</u> Власний капітал+Довгострокові зобов'язання
Коефіцієнт покриття відсотка	Свідчить про потенційну можливість підприємства погасити позику	–	<u>Прибуток до оподаткування+Фінансові витрати</u> Фінансові витрати

* Складено за джерелами [26,27]

Доповненням до цього показника є коефіцієнт концентрації позикового капіталу — їх сума має дорівнювати 1 (або 100%). Щодо рівня залучення позичених коштів у зарубіжній практиці існують різні думки. Найбільш поширена така: частка власного капіталу має бути не меншою за 0,6 (60%). В підприємство з високою часткою власного капіталу кредитори вкладають охочіше кошти, оскільки воно з більшою ймовірністю може погасити борги за рахунок власного капіталу.

Коефіцієнт фінансування відображає співвідношення позикових та власних джерел фінансування без розподілу позикових на довго- та короткострокові [26].

Коефіцієнт фінансування - це найвагоміший показник, який свідчить про фінансову залежність підприємства від залучення позикових коштів. Він показує, скільки позикових коштів залучає підприємство на 1 грн. власного капіталу. Чим більше значення показника, тим вищий ризик інвесторів, оскільки у разі невиконання зобов'язань зростає можливість банкрутства підприємства.

Коефіцієнт фінансового ризику - при розрахунку даного показника в якості позикового капіталу береться лише платний капітал підприємства. Оптимальне значення 0,3-0,5. Критичним значенням цього коефіцієнту вважається 1 [27, с. 121].

Коефіцієнт довгострокової фінансової незалежності показує, яка частина загальної вартості активів підприємства сформована за рахунок найбільш надійних джерел фінансування, тобто не залежить від короткострокових залучених коштів. За своїм змістом, це уточнений коефіцієнт автономії.

Необхідний рівень будь-якого відносного показника може бути встановлений лише з врахуванням його цільового призначення.

Третя група показників оцінки ФСП – поріг рентабельності і запас фінансової стійкості.

Поріг рентабельності (точка беззбитковості) - це такий обсяг реалізації продукції, що дозволяє підприємству відшкодувати всі витрати (змінні і

постійні), не одержуючи прибутку. Чим менша величина порогу рентабельності, тим більш фінансово стійким є підприємство.

Запас фінансової стійкості (ЗФС) характеризує рівень захищеності основної діяльності від зниження доходів та фінансових результатів, який склався на підприємстві на даний момент часу і яким можна скористатися на випадок форс-мажорних обставин. Також ЗФС визначає захищеність кредиторів та постачальників від можливої несплати коштів за розрахунками.

ЗФС показує величину, на яку фактичний або запланований обсяг реалізації перевищує поріг рентабельності.

Для розрахунку ЗФС знаходять різницю між чистим доходом від реалізації та точкою беззбитковості. Потім визначають коефіцієнт запасу фінансової стійкості, який характеризує частку ЗФС в чистому доході від реалізації та показує, на скільки відсотків можуть бути знижені обсяги реалізації, якщо підприємство не отримує прибутку від операційної діяльності (рис. 1.3). Чим більша величина даного коефіцієнта, тим більш фінансово стійким є підприємство.

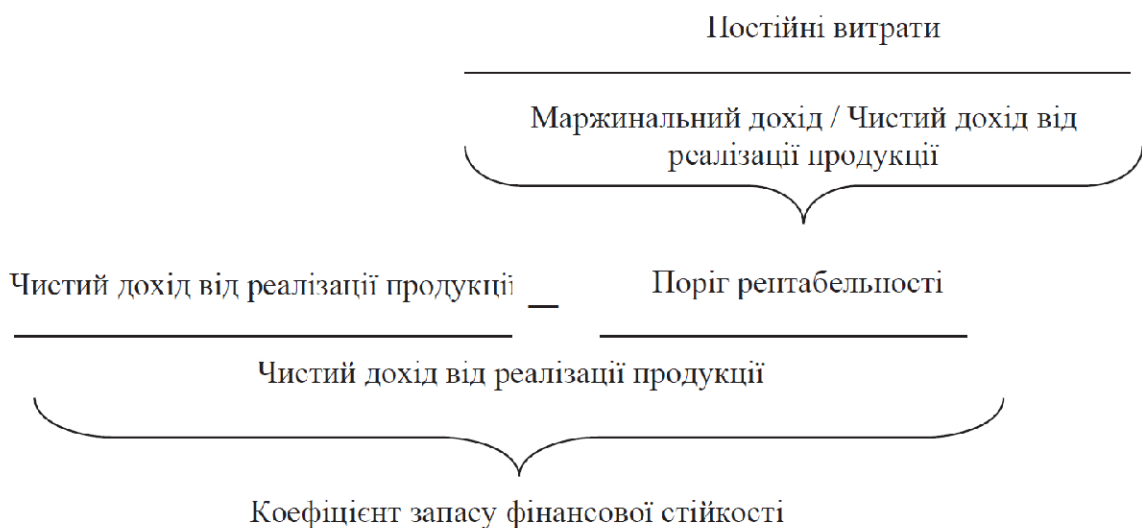

Рис.1.3. Визначення порогу рентабельності та ЗФС підприємства

Отже, розглянувши теоретичні основи оцінки ФСП можна зробити наступні висновки:

1. Фінансова стійкість підприємства є однією з найважливіших характеристик його фінансового стану, що формується у процесі виробничої та фінансово-інвестиційної діяльності.

2. Проаналізувавши визначення фінансової стійкості підприємства різними авторами, прийшли до висновку, що найточнішим та найповнішим визначенням фінансової стійкості є наступне: фінансова стійкість – це такий фінансовий стан підприємства, при якому частка власного капіталу у складі джерел фінансування підприємства перевищує частку позикового, що гарантує підприємству платоспроможність, кредитоспроможність, інвестиційну привабливість і дозволяє підприємству стабільно функціонувати, приносити прибуток, розвивати та розширювати свою діяльність під впливом різноманітних внутрішніх і зовнішніх факторів.

3. При оцінці ФСП використовують три групи показників:

- абсолютні показники, що характеризують міру забезпеченості запасів джерелами їх формування. Залежно від них виділяють чотири типи фінансової стійкості підприємств: абсолютний, нормальний, нестійкий та кризовий;

- відносні показники – коефіцієнти, що відображають співвідношення окремих статей, розділів активу і пасиву балансу підприємства. Більшість з відносних показників є похідними один від одного. Тому при проведенні аналізу ФСП виникає необхідність вибору більш інформативних залежно від особливостей діяльності підприємства та цілей аналізу;

- поріг рентабельності і запас фінансової стійкості.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА (НА ПРИКЛАДІ ПРАТ «ЗАВОД «ФРЕГАТ»)

2.1. Загальна характеристика підприємства

Аналіз фінансової стійкості підприємства здійснювався на основі даних господарської діяльності ПрАТ «Завод «Фрегат».

Завод «Фрегат» - це один з найбільших в Україні виробників техніки для сільського господарства, харчової і переробної промисловості, виробів суднового машинобудування і гідравліки, оснащення для базових областей промисловості, товарів широкого вжитку [29].

Історія заводу почалася в кінці 60-х років минулого століття, коли було розпочато будівництво заводу суднових механізмів в м. Первомайську Миколаївської області. Державне підприємство «Завод «Фрегат» було засноване в 1969 році як підприємство оборонної промисловості (будівництво суднових механізмів).

В 1993 році державне підприємство було корпоратизовано відповідно до Положення про порядок корпоратизації підприємств, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 05.07.1993р. № 508. ВАТ «Завод «Фрегат» створено наказом Міністерства машинобудування, військово-промислового комплексу і конверсії України від 31 серпня 1994р. шляхом корпоратизації державного підприємства «Завод «Фрегат». ВАТ «Завод «Фрегат» став правонаступником майна корпоратизованого державного підприємства «Завод «Фрегат», яке було передано до його статутного фонду. В процесі корпоратизації майна державного підприємства "Завод "Фрегат" засновником була держава в особі Міністерства машинобудування, військово-промислового комплексу і конверсії України [30].

В 2011 році ВАТ «Завод «Фрегат» було перейменовано в Публічне АТ «Завод «Фрегат», а в 2017 році - в приватне акціонерне товариство - ПрАТ «Завод «Фрегат» в зв'язку з приведенням його у відповідність вимогам Закону України «Про акціонерні товариства».

Основними видами діяльності Товариства є: виробництво машин та устаткування для сільського та лісового машинобудування; виробництво інших машин і устаткування спеціального призначення; виробництво плит, листів, труб і профілів із пластмас; виробництво радіаторів і котлів центрального опалення; механічне оброблення металевих виробів; оптова торгівля отходами та брухтом; ремонт і технічне обслуговування готових металевих виробів; ремонт і технічне обслуговування машин і устаткування промислового призначення.

Продукція заводу - машини сільськогосподарські для рослинництва, вироби гідравлики, продукція для шляхобудівництва, обладнання технологічне для переробних галузей агропромислового комплексу, товари широкого вжитку. Підприємство надає послуги з оцінювання металевих конструкцій та металообробки. Підприємство експортує захисні огорожі для автомобільних шляхів до Німеччини, Нідерландів, Китаю та країн СНД. Найбільшими іноземними споживачами є такі фірми, як BBV Baustahl und Blechverarbeitungsgesellschaft mb, Scuer GmbH (Німеччина), Meerman Technisch Buro B.V. (Нідерланди), Agrorada (Польща). Також підприємство експортує сільськогосподарські машини для рослинництва до країн СНД. Решту всієї виготовленої продукції підприємство реалізує в межах України.

В 2020 році виробництво сільськогосподарських машин для рослинництва склало 32,0 % до всього обсягу товарної продукції, виробленої ПрАТ «Завод «Фрегат», виробництво захисних огорож для автошляхів та металоконструкцій -53,0 % до всього обсягу, інші види продукції -18,0 %. Освоєння нових видів продукції, поліпшення якості та експлуатаційних характеристик продукції, позитивно впливає на результати фінансово-господарської діяльності підприємства [29].

ПрАТ «Завод «Фрегат» має дві філії:

- Східна філія ПрАТ «Завод «Фрегат», яка є відокремленим підрозділом ПрАТ «Завод «Фрегат», і розташована на одній з ним території, але не є юридичною особою;

- Дніпровська філія ПрАТ «Завод «Фрегат», яка є відокремленим підрозділом ПрАТ «Завод «Фрегат», і розташована на відокремленій території, не є юридичною особою.

Середньооблікова чисельність працюючих на кінець 2019 року складала 415 осіб, а на кінець 2020 року – 455 осіб.

За даними ПрАТ «Завод «Фрегат» статутний капітал підприємства становить 10967 тис. грн. і поділений на 4386800 простих акцій номінальною вартістю 0,25 грн. Акціонерами підприємства є юридичні та фізичні особи.

В таблиці 2.1 надано розміщення акцій ПрАТ «Завод «Фрегат» на кінець 2020 року.

Таблиця 2.1

Акціонери ПрАТ «Завод «Фрегат» на кінець 2020 року

№ п/п	Власники	Кількість, шт.	Вартість, грн	Частка у Статутному фонді, %
1.	ФРЕГАТ ІНЖИНІРИНГ ЛІМІТЕД/FREGAT ENGINEERING LIMITED (Кіпр)»	42223263	10555815,75	96,250274
2.	Інші юридичні особи – 14	503400	125850	1,147879
3.	Фізичні особи – 7188 осіб	1141337	285334,25	2,601847
РАЗОМ:		4386800	43868000	10967000

На 31 грудня 2020 року загальна чисельність акціонерів - 7203 особи.

Незважаючи на складну економічну і політичну ситуацію в Україні, розвиток пандемії коронавірусу (COVID-19), запровадження карантинних заходів, обсяг реалізації продукції ПрАТ «Завод «Фрегат» в 2020 році збільшився на 76,7 млн.грн. або на 21,7%. Але в цілому діяльність

підприємства була збитковою, хоч чисті збитки в 2019 році склали 26,5 млн. грн., а в 2020 – лише 470 тис. грн.

Для того, щоб оцінити діяльність ПрАТ «Завод «Фрегат», проведемо оцінку його фінансової стійкості за методикою, яка передбачає наступні основні етапи:

1. Аналіз динаміки та структури статей балансу.
2. Аналіз абсолютних показників ФСП.
3. Аналіз відносних показників ФСП.
4. Аналіз показників платоспроможності.
5. Визначення запасу ФСП.

2.2. Аналіз структури і динаміки статей балансу

Структуру і динаміку фінансового стану, ФСП можливо дослідити за допомогою порівняльного аналітичного балансу. Порівняльний аналітичний баланс дає змогу оцінити ФСП у найбільш узагальненому вигляді за допомогою ряду характеристик оцінки активів, власного капіталу та зобов'язань. Порівняльний аналітичний баланс виходить з початкового балансу шляхом доповнення його показниками структури, динаміки і структурної динаміки вкладень і джерел засобів підприємства за звітний період [26, с. 65].

Аналітичний баланс ПрАТ «Завод «Фрегат» представлений в таблиці 2.2.

Розрахунки свідчать, що підприємство на кінець 2020 року має загальну вартість майна у розмірі 609427 тис. грн., яка за останні два роки збільшилась на 200621 тис. грн. або на 49,07%. Це свідчить про зростання виробничих можливостей ПрАТ «Завод «Фрегат» в 2019-2020 роках. Однак в 2019 році вартість майна зменшилась, а в 2020 році – навпаки зросла.

Таблиця 2.2

Аналітичний баланс ПрАТ «Завод «Фрегат» за 2019-2020 роки

Статті балансу	на 31.12.2018 р.		на 31.12.2019 р.		на 31.12.2020 р.		Відхилення (+: -) 2020 року			
	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	від 2018 року		від 2019 року	
							суми тис. грн.	питомої ваги, %	суми тис. грн.	питомої ваги, %
Всього активів	408806	100,00	294250	100,00	609427	100,00	+200621	X	+315177	X
1. Необоротні активи	108791	26,61	111421	37,87	310976	51,03	+202185	24,42	+199555	13,16
2. Оборотні активи	300015	73,39	182829,00	62,13	298451	48,97	-1564	-24,42	+115622	-13,16
2.1. Запаси	156271	38,23	115145	39,13	136862	22,46	-19409	-15,77	+21717	-16,67
2.2. Кошти в розрахунках	78849	19,29	62563	21,26	135738	22,27	+56889	2,98	+73175	1,01
2.3. Грошові кошти та їх еквіваленти	64895	15,87	5121	1,74	25851	4,24	-39044	-11,63	+20730	2,50
Всього пасивів	408806	100,00	294250	100,00	609427	100,00	+200621	X	+315177	X
1. Власний капітал	29683	7,26	19296	6,56	233309	38,28	+203626	31,02	+214013	+31,72
1.1. Зареєстрований капітал	10967	2,68	10967	3,73	10967	1,80	0	-0,88	0	-1,93
1.2. Капітал в дооцінках	15856	3,88	31968	10,86	242212	39,74	+226356	35,86	+210244	28,88
1.3. Резервний капітал	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
1.4. Нерозподілений прибуток	2860	0,70	-23639	-8,03	-19870	-3,26	-22730	-3,96	+3769	+4,77
2. Позиковий капітал	379123	92,74	274954	93,44	376118	61,72	-3005	-31,02	+101164	-31,72
2.1. Довгострокові зобов'язання	4076	1,00	3759	1,28	1003	0,17	-3073	-0,83	-2756	-1,11
2.2. Короткострокові кредити	0	0,00	0	0,00	1856	0,30	+1856	+0,30	+1856	+0,30
2.3. Поточні зобов'язання за розрахунками	375047	91,74	271195	92,16	373259	61,25	-1788	-30,49	+102064	-30,91
- кредиторська заборгованість за товари, роботи	11431	2,80	10812	3,67	12135	1,99	+704	-0,81	+1323	-1,68
- інші поточні зобов'язання	363616	88,94	260383	88,49	361124	59,26	-2492	-29,68	+100741	-29,23

Зростання вартості майна ПрАТ «Завод «Фрегат» відбулося за рахунок зростання вартості необоротних активів на 202185 тис. грн. або на 185,85%. Вартість оборотних активів за цей період зменшилася на 1564 тис. грн. або на 0,52%. Питома вага необоротних активів в структурі майна підприємства зросла на 24,42%, а оборотних активів зменшилась на 24,42%. Це свідчить про зниження оборотності всього майна підприємства. Отже вартість необоротних активів збільшилася як за абсолютною величиною, так і за питомою вагою в загальній вартості майна підприємства.

Грошові кошти та їх еквіваленти ПрАТ «Завод «Фрегат» зменшилися за 2019-2020 роки за абсолютною величиною на 39044 тис.грн. або на 60,16%, а їх питома вага в структурі активів зменшилася на 11,63%, що свідчить про зниження ліквідності і платоспроможності підприємства

Вартість запасів за абсолютним розміром зменшилася на 19409 тис. грн. або на 12,42%, а за питомою вагою в загальній вартості активів - на 15,77%, що свідчить про покращення управління запасами на підприємстві.

Кошти в розрахунках за два роки збільшились за абсолютним розміром на 56889 тис.грн. або на 72,15%, а за питомою вагою в загальній вартості активів – на 2,98 %. Якщо порівнювати зростання вартості коштів в розрахунках зі зростанням чистого доходу, який збільшився на 22,02%, що свідчить про погіршення управління дебіторською заборгованістю на підприємстві.

ПрАТ «Завод «Фрегат» на кінець 2020 року має загальний розмір капіталу 609427 тис. грн., який за останні два роки збільшилась на 49,07%. На таке збільшення обсягу всіх фінансових ресурсів підприємства вплинуло збільшення власного капіталу.

Власний капітал ПрАТ «Завод «Фрегат» за 2019-2020 роки збільшився за абсолютною величиною на 203626 тис. грн. або в 7,86 рази, а за питомою вагою в загальній вартості майна підприємства збільшився на 31,02%. В структурі фінансових ресурсів на кінець 2020 року власний капітал складає

38,28%, що свідчить про підвищення фінансової стійкості підприємства і його фінансової незалежності від позикових джерел фінансування.

Збільшення величини власного капіталу було пов'язане тільки зі зростанням величини капіталу в дооцінках ПрАТ «Завод «Фрегат» за 2019-2020 роки на 226356 тис. грн. або в 15,75 рази. Тобто за останні 2 роки було здійснена дооцінка вартості основних засобів на суму 226356 тис.грн.

Протягом 2019-2020 рр. незмінною залишається величина зареєстрованого капіталу ПрАТ «Завод «Фрегат» (10967 тис.грн.). Негативним є відсутність у підприємства резервного капіталу.

Якщо на кінець 2018 року підприємство мало нерозподілений прибуток в сумі 2860 тис.грн., то на кінець 2019 року непокриті збитки становили 23639 тис.грн., а на кінець 2020 року вони зросли до 22730 тис.грн. Це свідчить про збиткову діяльність ПрАТ «Завод «Фрегат» в 2019-2020 роках.

Позиковий капітал за 2019-2020 роки зменшився на 3005 тис.грн. або на 0,79 %, а за питомою вагою - на 31,03%.

Найбільшою складовою позикового капіталу ПрАТ «Завод «Фрегат» в 2019-2020 роках є поточні зобов'язання за розрахунками, а саме поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями . В 2020 році підприємство отримало короткостроковий кредит в суммі 1856 тис.грн., що свідчить про недостатність фінансових ресурсів.

Аналіз структури капіталу ПрАТ «Завод «Фрегат» показує, якщо на кінець 2018 року співвідношення між власним і позиковим капіталом було на рівні 7,26% власного капіталу проти 92,74% позикового, то на кінець 2020 року – відповідно 38,28% проти 61,72%. Тобто на підприємстві зросла питома вага власного капіталу в структурі капіталу, що свідчить про підвищення фінансової стійкості підприємства. Отже розподіл джерел власних і позикових коштів в 2019-2020 роках є незадовільним.

В балансі ПрАТ «Завод «Фрегат» відсутні статті «Вилучений капітал», «Неоплачений капітал», що є позитивним моментом в діяльності підприємства.

Разом з побудовою порівняльного аналітичного балансу для отримання загальної оцінки динаміки фінансового стану за звітний період необхідно зіставити зміни підсумку балансу зі змінами фінансових результатів господарської діяльності за звітний період, наприклад, зі зміною виручки від реалізації продукції, інформація про яку міститься у ф. № 2 річної звітності. Зіставлення здійснюється шляхом порівняння коефіцієнтів приросту виручки від реалізації продукції (K_v) і середнього значення підсумку балансу за звітний період (K_6). Якщо $K_v > K_6$, то в звітному періоді використання фінансових ресурсів підприємства було ефективніше, ніж в попередньому періоді; якщо $K_v < K_6$ - менш ефективним. Визначення коефіцієнтів зростання валюти балансу і виручки здійснюється таким чином:

$$K_6 = \frac{B_{cp1} - B_{cp0}}{B_{cp0}} * 100, \quad (2.1)$$

де

B_{cp1} , B_{cp0} - величина підсумку балансу за звітний і попередній роки.

Коефіцієнт росту виручки від реалізації продукції:

$$K_v = \frac{V_1 - V_0}{V_0} * 100, \quad (2.2)$$

де

V_1 , V_0 - виручка від реалізації продукції за звітний і попередній періоди.

Розрахуємо коефіцієнт зростання валюти балансу і коефіцієнти зростання виручки від реалізації продукції в 2019 і 2020 роках (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Коефіцієнти зростання валюти балансу і виручки від реалізації

ПрАТ «Завод «Фрегат» в 2019-2020 роках

Показник	2019 рік	2020 рік
1. Коефіцієнт зростання валюти балансу K_6	-28,02 %	107.11 %
2. Коефіцієнти зростання виручки від реалізації продукції K_v	8,33 %	21,72 %
	$K_6 < K_v$	$K_6 > K_v$

Розрахунок коефіцієнтів зростання валюти балансу і коефіцієнтів зростання виручки від реалізації продукції в 2019 і 2020 роках показав, що в 2019 році використання фінансових ресурсів підприємства було більш ефективним ніж в 2018 році, а в 2020 році - менш ефективним ніж у 2019 році.

2.3. Аналіз ліквідності і платоспроможності підприємства

Фінансову стійкість підприємства забезпечують його ліквідність і платоспроможність, тобто можливість наявними грошовими ресурсами своєчасно погасити свої платіжні зобов'язання. Тому далі здійснимо аналіз ліквідності і платоспроможності ПрАТ «Завод «Фрегат» як за допомогою аналізу ліквідності балансу, так і за допомогою коефіцієнтів ліквідності.

Ліквідність – це індикатор фінансового стану, який показує, як швидко підприємство може безперешкодно продати свої активи, одержати гроші і повернути борги у міру настання строку їх повернення. За допомогою ліквідності оцінюється результат поточного та фінансового розвитку підприємства. За рівнем ліквідності та платоспроможності можна оцінити початкову стійкість фінансового стану.

Аналіз ліквідності підприємства проводиться за напрямками [26]:

- аналіз ліквідності балансу;
- розрахунок коефіцієнтів ліквідності.

Ліквідність балансу - це ступінь покриття боргових зобов'язань підприємства його активами, термін перетворення яких в гроші відповідає терміну погашення платіжних зобов'язань. Для визначення ліквідності балансу необхідно порівняти підсумки за кожною групою активів і пасивів. Аналіз ліквідності балансу полягає у порівнянні активів балансу, які згруповані за ступенем їх ліквідності і розміщені в порядку зниження їх ліквідності, із зобов'язаннями, які згруповані за строками їх погашення та розміщені в порядку зростання термінів.

Всі активи підприємства залежно від ступеня їх ліквідності поділяють на такі групи:

1. Найбільш ліквідні активи (A1) – це суми грошових коштів та їх еквівалентів, а також короткострокові фінансові вкладення.

2. Активи, що швидко реалізуються, (A2) — це активи, для перетворення яких у наявні кошти потрібен визначений час: отримані векселі та дебіторська заборгованість підприємств із нормальним фінансовим станом, розрахунки за виданими авансами, виробничі запаси та готова продукція масового споживання, що користується попитом.

3. Активи, що повільно реалізуються, (A3) — це запаси (виробничі, готова продукція, незавершене виробництво, малоцінні та швидкозношувані предмети), дебіторська заборгованість (платежі по якій очікуються не раніше ніж через 12 місяців після звітної дати), готова продукція виробничо-технічного призначення, витрати майбутніх періодів, які підлягають списанню протягом менше ніж 12 місяців, та інші обігові активи.

4. Важко ліквідні активи (A4) — це активи, призначені для використання в господарській діяльності протягом тривалого періоду, а саме — необоротні активи, витрати майбутніх періодів, які підлягають списанню протягом більше ніж 12 місяців, та ін.

Пасиви балансу залежно від терміновості погашення групуються так:

1. Найбільш строкові зобов'язання (П1) — кредиторська заборгованість бюджету, за товари, роботи, послуги, інші короткострокові пасиви.

2. Короткострокові зобов'язання (П2)— короткострокові позикові кредити банків та поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями.

3. Довгострокові зобов'язання (П3) – довгострокові кредити банків, позикові кошти та інші довгострокові пасиви;

4. Постійні пасиви (П4) – це власний капітал підприємства.

Баланс вважається ліквідним, якщо виконуються наступні умови:

$$A1 \geq P1; A2 \geq P2; A3 \geq P3; A4 \leq P4. \quad (2.1)$$

Аналіз ліквідності балансу ПрАТ «Завод «Фрегат» в 2019-2020 рр. наведений в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Оцінка ліквідності балансу ПрАТ «Завод «Фрегат» за 2019 – 2020 роки

Показники	На кінець року		
	2018	2019	2020
1	2	3	4
Актив			
Найбільш ліквідні активи (A_1)	64895	5121	25851
Активи, які швидко реалізуються (A_2)	78849	62563	135738
Активи, які повільно реалізуються (A_3)	156271	115145	136862
Активи, які важко реалізуються (A_4)	108791	111421	310976
Баланс	408806	294250	609427
Пасив			
Найбільш строкові зобов'язання (Π_1)	108592	37066	88053
Короткострокові пасиви (Π_2)	266455	234129	287062
Довгострокові пасиви (Π_3)	4076	3759	1003
Постійні (стійкі) пасиви (Π_4)	29 683	19 296	233 309
Баланс	408806	294250	609427
Платіжний залишок(+) чи нестача(-)			
$A_1 - \Pi_1$	-43697	-31945	-62202
$A_2 - \Pi_2$	-187606	-171566	-151324
$A_3 - \Pi_3$	+152195	111386	135859
$A_4 - \Pi_4$	+79108	+92125	+77667

Результати розрахунку показують, що на даному підприємстві порівняння сум груп за активом і пасивом має наступний вигляд:

- на кінець 2018 року – ($A_1 < \Pi_1$, $A_2 < \Pi_2$, $A_3 > \Pi_3$, $A_4 > \Pi_4$).
- на кінець 2019 року - ($A_1 < \Pi_1$, $A_2 < \Pi_2$, $A_3 > \Pi_3$, $A_4 > \Pi_4$);
- на кінець 2020 року - ($A_1 < \Pi_1$, $A_2 < \Pi_2$, $A_3 > \Pi_3$, $A_4 > \Pi_4$);

Аналіз ліквідності балансу ПрАТ «Завод «Фрегат» за 2019–2020 роки показав, що на кінець 2018, 2019 і 2020 років з 4 нерівностей виконується тільки третя нерівність. Невиконання четвертої нерівності свідчить про

відсутність у ПрАТ «Завод «Фрегат» власного оборотного капіталу. Отже, баланс ПрАТ «Завод «Фрегат» в 2019-2020 роках не є ліквідним.

Аналіз ліквідності балансу не відрізняється абсолютною точністю. Тому з метою комплексної оцінки ліквідності балансу доцільно застосувати загальний показник платоспроможності, який розраховується таким чином [26, с.149]:

$$K_{3П} = \frac{A1 + 0,5A2 + 0,3A3}{П1 + 0,5П2 + 0,3П3} \quad (2.2)$$

Збільшення цього показника в динаміці свідчить про підвищення платоспроможності підприємства і покращення структури активів і пасивів.

Розрахуємо показник загальної платоспроможності ПрАТ «Завод «Екватор» на кінець 2018, 2019 і 2020 років.

$$K_{3П}^{2018} = \frac{64895 + 0,5 \cdot 78849 + 0,3 \cdot 156271}{108592 + 0,5 \cdot 266495 + 0,3 \cdot 4076} = 0,6221,$$

$$K_{3П}^{2019} = \frac{5121 + 0,5 \cdot 62653 + 0,3 \cdot 115145}{37066 + 0,5 \cdot 234129 + 0,3 \cdot 3759} = 0,457,$$

$$K_{3П}^{2019} = \frac{25851 + 0,5 \cdot 135738 + 0,3 \cdot 136862}{88053 + 0,5 \cdot 287062 + 0,3 \cdot 1003} = 0,5812.$$

Отже, показник загальної платоспроможності знизився на 26,55% в 2019 р., що свідчить про зниження платоспроможності підприємства і погіршення структури його активів і пасивів, в 2020 році показник підвищився відносно кінця 2019 року, але залишився меншим відносно кінця 2018 року.

Аналіз ліквідності, який був проведений за цією схемою, є наближеним. Детальнішим є аналіз за допомогою коефіцієнтів ліквідності (табл. 2.5). Для оцінки перспективної платоспроможності розраховують наступні показники ліквідності: абсолютної, швидкої і поточної.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності характеризує негайну готовність підприємства погасити певну частину короткострокових зобов'язань. Достатнім є його значення в межах 0,25-0,35. При значенні менше ніж 0,2 підприємство вважається неплатоспроможним.

Таблиця 2.5

Показники ліквідності та алгоритм їх розрахунку [26, с.153]

Назва показника	Призначення показника	Оптимальне значення	Алгоритм розрахунку
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Показує, яка частина поточної заборгованості підприємства може бути погашена негайно на дату складання звітності	0,2—0,3	$\frac{\text{Поточні фін.інвестиції+гроші та їх еквіваленти}}{\text{Поточні зобов'язання}}$
Коефіцієнт швидкої (термінової) ліквідності	Показує, яка частина поточної заборгованості підприємства може бути погашена за рахунок готівки та очікуваних надходжень від дебіторів	0,7—0,8	$\frac{\text{Оборотні активи-Запаси}}{\text{Поточні зобов'язання}}$
Коефіцієнт загальної ліквідності	Дозволяє виявити, в якій мірі поточні активи покривають поточні зобов'язання підприємства	2,0—2,5	$\frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}}$
Коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості	Показує, який розмір кредиторської заборгованості припадає на 1 грн дебіторської	—	$\frac{\text{Кредиторська заборгованість}}{\text{Дебіторська заборгованість}}$
Коефіцієнт співвідношення активів	Показує рівень співвідношення оборотних і необоротних активів підприємства	> 1	$\frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Необоротні активи}}$

Коефіцієнт швидкої ліквідності визначається як співвідношення грошових коштів, короткострокових цінних паперів, засобів в розрахунках і інших активів (II розділ активу балансу) до суми короткострокових зобов'язань (III розділ пасиву балансу). Його прийнятне значення має бути більше одиниці. Задовольняє переважно в межах від 0,7 до 0,8.

Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття балансу) - це найбільш узагальнюючий показник ліквідності балансу. Він визначається як співвідношення всіх поточних активів підприємства до суми короткострокових зобов'язань підприємства. Цей коефіцієнт характеризує платоспроможні можливості підприємства, достатність оборотних коштів для погашення його боргів протягом року. Він показує, скільки грошових одиниць активів приходить на кожен грошову одиницю короткострокових зобов'язань. Його оптимальне значення (2—2,5) свідчить, що оборотні активи повинні у двічі перевищувати розмір поточних зобов'язань підприємства. При значенні показника нижче за оптимальне підприємство вважається платоспроможним, але має ознаки фінансового ризику в оплаті боргів. Рівність поточних активів і короткострокових зобов'язань (значення коефіцієнту >1) є свідченням загрози для фінансової стабільності підприємства, тому що має можливість розрахуватися лише з боргами, власного капіталу в обороті для продовження діяльності не матиме. При значенні коефіцієнта < 1 підприємство визнається неплатоспроможним, оскільки не в змозі оплатити свої зобов'язання [26, с.153].

Аналіз коефіцієнтів ліквідності ПрАТ «Завод «Фрегат» за 2019-2020 роки наведений в табл. 2.6.

Аналіз коефіцієнтів ліквідності, наданих в табл. 2.6, показує, що підприємство є неплатоспроможним. Так, станом на кінець 2018, 2019 та 2020 років ПрАТ «Завод «Фрегат» може негайно за рахунок наявних грошових коштів погасити відповідно 17,3%, 1,9% та 6,9% найбільш термінових зобов'язань при нормативі 20-35%.

Аналіз коефіцієнтів ліквідності ПрАТ «Завод «Фрегат» за 2019-2020 роки

Показники	Норматив	На кінець року			Відхилення (+/-)	
		2018	2019	2020	2019 від 2018	2020 від 2019
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2-0,35	0,173	0,019	0,069	-0,154	0,050
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,7-0,8	0,383	0,250	0,431	-0,134	0,181
Коефіцієнт загальної ліквідності	2-2,5	0,800	0,674	0,796	-0,126	0,121
Коефіцієнт співвідношення кредиторської і дебіторської заборгованості	—	4,757	4,335	2,750	-0,422	-1,585
Коефіцієнт співвідношення активів	>1	2,758	1,641	0,960	-1,117	-0,681

При нормативі 70 – 80 % підприємство за рахунок наявних грошових коштів та очікуваних надходжень від дебіторів може розрахуватися з боргами короткострокового характеру лише на 38,3% на кінець 2018 р., на 25% - на кінець 2019 р., на 4,31% - на кінець 2020 р.

Значення ж коефіцієнтів загальної ліквідності менше 1. Це є свідченням того, що ПрАТ «Завод «Фрегат» не має можливості розрахуватися не лише з боргами, але і немає власних коштів в обороті для продовження господарської діяльності.

В 2019-2020 рр. спостерігається позитивна тенденція зниження коефіцієнта співвідношення кредиторської і дебіторської заборгованості. Якщо на кінець 2018 року підприємство на 1 грн. дебіторської заборгованості залучало 4,76 грн. кредиторської заборгованості, на кінець 2019 – 4,34 грн., на кінець 2020 – 2,75 грн. Тобто при недостатності власного капіталу

підприємство використовувало у господарському обороті кредиторську заборгованість.

Таким чином, підводячи загальний підсумок за результатами оцінки ліквідності і платоспроможності ПрАТ «Завод «Фрегат», можна зробити висновок, що баланс підприємства не є ліквідним, і підприємство є неплатоспроможним, підприємство немає власного оборотного капіталу.

2.4. Аналіз фінансової стійкості підприємства за абсолютними і відносними показниками

Згідно існуючої методики оцінки ФСП для початку кількісних розрахунків з визначення типу фінансової стійкості необхідно розрахувати абсолютні показники. Розрахунок абсолютних показників фінансової стійкості ПрАТ «Завод «Фрегат» за 2019-2020 роки наданий в табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Абсолютні показники фінансової стійкості ПрАТ «Завод «Фрегат»

Показник	Значення на кінець року, тис.грн.			Динаміка	
	2018	2019	2020	На 31.12.19	На 31.12.20
1	2	3	4	5	6
1. Власний оборотний капітал підприємства	-79 108	-92 125	-77 667	1 441	14458
2. Довгострокові кредити і позикові засоби	4076	3759	1003	-3 073	-2756
3. Загальна сума короткострокових кредитів підприємства	0	0	1856	1 856	1856
4. Основні джерела формування запасів і витрат	-75032	-88366	-74808	224	13558
5. Матеріальні запаси	156271	115145	136862	-19 409	21717
6. Надлишок/Нестача власних оборотних коштів (рядок 1-рядок 5)	-235379	-207270	-214529	20 850	-7259

1	2	3	4	5	6
7. Надлишок/Нестача власних і довгострокових джерел (рядок 1+рядок 2-рядок 5)	-231303	-203511	-213526	17 777	-10015
8. Надлишок/Нестача основних джерел формування запасів і витрат (рядок 4-строка 5)	-231303	-203511	-211670	19 633	-8159
9. Тип фінансової стійкості	Кризовий фінансовий стан	Кризовий фінансовий стан	Кризовий фінансовий стан	X	X

Дані таблиці 2.7 свідчать, що підприємство ПрАТ «Завод «Фрегат» в 2019-2020 роках немає власного оборотного капіталу. Підприємство має кризовий фінансовий стан та незабезпечене стабільними джерелами фінансування поточної фінансово-господарської діяльності, підприємству загрожує банкрутство, поновлення запасів здійснюється за рахунок коштів, які сформувалися за рахунок уповільнення оборотності кредиторської заборгованості.

Далі визначимо рівень фінансової стійкості ПрАТ «Завод «Фрегат» шляхом розрахунку відносних показників - аналітичних коефіцієнтів, методика розрахунку яких надана в табл. 1.2.

В таблиці 2.8 представлені розраховані в динаміці відносні показники фінансової стійкості ПрАТ «Завод «Фрегат» в 2019-2020 роках.

Розраховані відносні показники фінансової стійкості ПрАТ «Завод «Фрегат» свідчать про те, що підприємство за 2019-2020 роки підвищило свою фінансову незалежність від зовнішніх джерел фінансування. Коефіцієнт автономії на кінець 2018 року був значно нижче оптимального рівня (0,073), і в 2019 році знизився до 0,066, але в 2020 році підвищився до 0,383, але все одно залишився нижче оптимального рівня. Підвищення фінансової стійкості підприємства в 2019-2020 роках підтверджується також:

Відносні показники фінансової стійкості ПрАТ «Завод «Фрегат» за
2019–2020 роки

Назва показника	Опти- мальне зна- чення	На кінець року			Відхилення, тис.грн.	
		2018	2019	2020	2019 від 2018	2020 від 2019
Коефіцієнти капіталізації						
Коефіцієнт автономії	>0,5	0,073	0,066	0,383	-0,007	0,317
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	<0,5	0,927	0,934	0,617	0,007	-0,317
Коефіцієнт фінансової залежності	<2,0	13,772	15,249	2,612	1,477	-12,637
Коефіцієнт фінансування	<1,0	12,772	14,249	1,612	1,477	-12,637
Коефіцієнт фінансового ризику	0,3-0,5	0,000	0,000	0,008	0,000	0,008
Коефіцієнт фінансової стійкості(I)	—	0,083	0,078	0,384	-0,004	0,306
Коефіцієнт фінансової стійкості(II)	>1	0,079	0,071	0,622	-0,008	0,551
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів	>0,1	-0,264	-0,504	-0,260	-0,240	0,244
Коефіцієнт забезпеченості запасів	0,6-0,8	-0,506	-0,800	-0,567	-0,294	0,233
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	>0,5	-2,665	-4,774	-0,333	-2,109	4,441
Коефіцієнти покриття						
Коефіцієнт короткострокової заборгованості	0,5-0,6	0,989	0,986	0,992	-0,003	+0,006
Коефіцієнт покриття інвестицій	0,75-0,9	0,083	0,078	0,384	-0,004	+0,306
Коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень	зрос- тання	0,037	0,034	0,003	-0,004	-0,031
Коефіцієнт покриття запасів	—	-0,480	-0,767	-0,547	-0,287	+0,221
Коефіцієнт довготермінового залучення коштів	0,75-0,9	0,989	0,986	0,992	-0,004	+0,306
Коефіцієнт структури довгостро- кових джерел фінансування:						
- коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,4-0,5	0,121	0,163	0,004	+0,042	-0,159
- коефіцієнт фінансової незалеж- ності капіталізованих джерел	0,6-0,5	0,879	0,837	0,996	-0,042	+0,159
Коефіцієнт покриття відсотка	—	-196,826	-56,589	2,579	+140,238	+59,167

- зниженням коефіцієнта концентрації позикового капіталу з 0,927 до 0,617;
- зменшенням коефіцієнта фінансової залежності з 13,772 до 2,612;
- зменшенням коефіцієнта фінансування з 12,772 до 1,612.

Протягом досліджуваного періоду ПрАТ «Фрегат» не мало власного оборотного капіталу, і тому ні запаси, ні оборотні активи не покривалися власним оборотним капіталом. Все це підтверджує, що ПрАТ «Завод «Фрегат» є фінансово нестійким.

Коефіцієнт фінансової стійкості (І) характеризує частку стабільних джерел фінансування (власного капіталі і довгострокових зобов'язань) у їх загальному обсязі. За 2019-2020 роки частка стабільних джерел фінансування в їх загальному обсязі з 8,3% до 38,4%.

Коефіцієнт фінансової стійкості (ІІ) показує, яка частина поточних зобов'язань може бути погашена власним капіталом, і дає найбільш загальну оцінку фінансовій стійкості підприємства. Його значення має бути більше 1. Цей показник на кінець 2018 року мав значення нижче норми (0,079), а за досліджуваний період він підвищився до 0,622, але не відповідає оптимальному значенню (> 1) і свідчить про підвищення фінансової незалежності ПрАТ «Завод «Фрегат» від інвесторів і кредиторів.

Далі розглянемо в динаміці коефіцієнтів покриття ПрАТ «Завод «Фрегат» в 2019-2020 роках.

Коефіцієнт короткострокової заборгованості протягом досліджуваного періоду значно перевищує оптимальне значення (0,5-0,8), наближається до 1 і свідчить про погіршення фінансової стійкості підприємства та зниження В структурі позикового капіталу на кінець 2020 року 99,2% становлять короткострокові зобов'язання.

Коефіцієнт покриття інвестицій за 2 роки збільшився з 0,083 до 0,384, але має значення менше за оптимальне.

Оцінка структури довгострокових джерел фінансування показала, що протягом досліджуваного періоду більше 99,6% на кінець 2020 року становить

власний капітал, що значне перевищує оптимальне значення. Зменшення коефіцієнту довгострокового залучення коштів за 2019-2020 роки можна оцінити позитивно, оскільки з позиції довгострокової перспективи ПрАТ «Завод «Фрегат» не буде залежити від зовнішніх довгострокових джерел фінансування.

Зважаючи на кількісні результати розрахунку відносних показників фінансової стійкості можна сказати, що в 2019-2020 роках ПрАТ «Завод «Фрегат» є фінансово нестійким підприємством, але фінансова стійкість його підвищилась. В такій ситуації підприємству необхідно здійснювати заходи з підвищення фінансової стійкості підприємства, таким чином, щоб коефіцієнт автономії перевищував 0,5.

Таким чином, проведений аналіз фінансової стійкості підприємства ПрАТ «Завод «Фрегат», а саме: аналіз структури пасивів і активів підприємства, а також оцінки фінансової стійкості, ліквідності, платоспроможності дозволяє зробити наступні висновки:

1. Валюта балансу за 2019 - 2020 роки збільшилася на 49,07%. Це свідчить про зростання виробничих можливостей ПрАТ «Завод «Фрегат» і заслуговує позитивної оцінки.

2. Зростання вартості майна ПрАТ «Завод «Фрегат» відбулося за рахунок зростання вартості необоротних активів на 185,85%. Вартість оборотних активів за цей період зменшилася на 0,52%. Питома вага необоротних активів в структурі майна підприємства зросла на 24,42%, а оборотних активів зменшилась на 24,42%. Це свідчить про зниження оборотності всього майна підприємства..

3. Власний капітал ПрАТ «Завод «Фрегат» за 2019-2020 роки збільшився за абсолютною величиною в 7,86 рази, а за питомою вагою в загальній вартості майна підприємства збільшився на 31,02%. Збільшення величини власного капіталу було пов'язане тільки зі зростанням величини капіталу в дооцінках в

15,75 рази. Тобто за останні 2 роки було здійснена дооцінка вартості основних засобів.

4. В структурі фінансових ресурсів на кінець 2020 року власний капітал складає 38,28%, що свідчить про підвищення фінансової стійкості підприємства. Протягом 2019-2020 рр. незмінною залишається величина зареєстрованого капіталу ПрАТ «Завод «Фрегат» (10967 тис.грн.). Негативним є відсутність у підприємства резервного капіталу.

5. Якщо на кінець 2018 року підприємство мало нерозподілений прибуток в сумі 2860 тис.грн., то на кінець 2020 року - непокриті збитки в сумі 22730 тис.грн. Це свідчить про збиткову діяльність ПрАТ «Завод «Фрегат».

6. Аналіз ліквідності балансу ПрАТ «Завод «Фрегат» за 2019–2020 роки показав, що на кінець 2018, 2019 і 2020 років з 4 нерівностей виконується тільки третя нерівність. Невиконання четвертої нерівності свідчить про відсутність у ПрАТ «Завод «Фрегат» власного оборотного капіталу. Отже, баланс ПрАТ «Завод «Фрегат» в 2019-2020 роках не є ліквідним.

7. Показник загальної платоспроможності знизився в 2019 році на 26,55%., що свідчить про зниження платоспроможності підприємства і погіршення структури його активів і пасивів, в 2020 році показник підвищився відносно кінця 2019 року, але залишився меншим відносно кінця 2018 року. Це є ознакою того, що платоспроможність підприємства знизилася, погіршилась структура активів і пасивів ПрАТ «Завод «Фрегат».

8. Протягом досліджуваного періоду всі коефіцієнти ліквідності нижчі за нормативні значення, тобто ПрАТ «Завод «Фрегат» є неплатоспроможним. Так, станом на кінець 2018, 2019 та 2020 років ПрАТ «Завод «Фрегат» може негайно за рахунок наявних грошових коштів погасити відповідно 17,3%, 1,9% та 6,9% найбільш термінових зобов'язань при нормативі 20-35%. При нормативі 70 – 80 % підприємство за рахунок наявних грошових коштів та очікуваних надходжень від дебіторів може розрахуватися з боргами короткострокового характеру лише на 38,3% на кінець 2018 р., на 25% - на кінець 2019 р., на 4,31% - на кінець 2020 р. Значення ж коефіцієнтів загальної

ліквідності менше 1. Це є свідченням того, що ПрАТ «Завод «Фрегат» не має можливості розрахуватися не лише з боргами, але і немає власних коштів в обороті для продовження господарської діяльності.

При недостатності власного капіталу підприємство використовувало у господарському обороті кредиторську заборгованість.

9. Оцінка фінансової стійкості підприємства з використанням абсолютних показників показала, що протягом 2019-2020 років підприємство має кризовий фінансовий стан та незабезпечене стабільними джерелами фінансування поточної фінансово-господарської діяльності, підприємству загрожує банкрутство, поновлення запасів здійснюється за рахунок коштів, які сформувалися за рахунок уповільнення оборотності кредиторської заборгованості.

10. Оцінка фінансової стійкості підприємства з використанням відносних показників показала, що ПрАТ «Завод «Фрегат» є фінансово нестійким підприємством, але його фінансова стійкість в 2019-2020 роках підвищилась. В такій ситуації підприємству необхідно здійснювати заходи з підвищення фінансової стійкості підприємства, таким чином, щоб коефіцієнт автономії перевищував 0,5.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ

ПрАТ «ЗАВОД «ФРЕГАТ»

3.1. Напрями підвищення фінансової стійкості підприємства

Після оцінки фінансової стійкості, платоспроможності і ліквідності ПрАТ «Завод «Фрегат» та визначення негативних моментів в діяльності підприємства, можна розробити напрями покращення його становища та знайти шляхи усунення проблем в його діяльності для підвищення його ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості.

При плануванні діяльності даного підприємства задля подальшого його розвитку пропонується:

- розширення ринків збуту, тобто продаж продукції на нових ринках;
- налагодження зв'язків з новими постачальниками сировини, матеріалів;
- залучення довгострокових кредитних коштів шляхом реструктуризації поточних зобов'язань;
- зменшення поточних витрат;
- зменшення частки запасів за рахунок продажу їх зі знижкою або з відстрочкою платежів;
- зменшення виробничих запасів, коштів в розрахунках.

Також можна порекомендувати даному підприємству враховувати наступні заходи при плануванні його діяльності в наступних звітних періодах:

- розпорошення ризику, тобто здійснення своїх операцій не на одному, а на кількох ринках;
- адаптацію до умов, що постійно змінюються, тобто здійснення маркетингових заходів;

– цільові відрахування з прибутку, тобто створення відповідних резервів в результаті прибуткової діяльності, оскільки на підприємстві не створений резервний капітал.

Щодо підвищення фінансової стійкості ПрАТ «Завод «Фрегат», в першу чергу можна зробити висновок про те, що однією із самих гострих проблем підприємства є стан поточних активів і пасивів – надзвичайно низькі показники ліквідності, наявність великої кредиторської заборгованості, яка значно перевищує дебіторську, що погіршує ситуацію в сфері взаємних розрахунків підприємства.

Однак, крім об'єктивних проблем функціонування виробничо-господарської діяльності підприємства, очевидні недоліки і прорахунки в управлінні оборотними активами і поточними зобов'язаннями, що, у сполученні з несприятливістю зовнішнього середовища (політичною та економічною ситуацією в Україні, наслідками COVID-19) можуть призвести підприємство до надкритичного фінансового стану, банкрутства.

Отже, одним з основних заходів щодо підвищення фінансової стійкості ПрАТ «Завод «Фрегат» є оптимізація управління його оборотними активами.

Проаналізувавши структуру оборотних активів можна зробити висновки, що керівництву підприємства треба звернути увагу на зниження питомої ваги виробничих запасів та знайти шляхи щодо реалізації зайвих. Та за рахунок коштів, які вивільняться після реалізації запасів, поповнити високоліквідні активи, погасити кредиторську заборгованість.

Для ПрАТ «Завод «Фрегат» треба розробити такі першочергові заходи, які будуть спрямовані на збільшення частки високоліквідних активів та зменшення кредиторської заборгованості.

Також перш за все дане підприємство повинно реалізовувати всю продукцію, що застоюється на складах.

По-друге, зниження собівартості продукції дозволить підприємству бути конкурентоспроможним на ринку збуту. Можливе за рахунок впровадження нової техніки, технологій, більш раціонального використання як матеріальних

так і трудових ресурсів, зменшення питомої ваги постійних витрат в собівартості продукції, адже зниження собівартості продукції прямо пропорційно впливає на збільшення прибутку підприємства.

Третім напрямком є збільшення грошових коштів на розрахунковому рахунку підприємства, що збільшить коефіцієнт абсолютної ліквідності і дозволить підприємству брати довго і короткострокові кредити в банківських установах для фінансування поточної діяльності, які видаються лише платоспроможним підприємствам, у яких коефіцієнт абсолютної ліквідності відповідає нормі. Збільшення грошових коштів можна забезпечити за рахунок реалізації зайвих виробничих і невиробничих фондів, здачі їх в оренду.

Наступним напрямком покращення фінансового стану підприємства може стати продаж нових видів продукції, які зацікавлять споживачів, що дозволить стабілізувати і підвищити фінансову стійкість підприємства.

Одним з напрямків підвищення фінансової стійкості підприємства є прогнозування його фінансового стану.

Хотілось би зазначити, що особливості кризового фінансового стану і неплатоспроможності українських підприємств у порівнянні з практикою західних країн полягають у тому, що вони не володіють практикою маркетингу, не здатні швидко перебудуватись на випуск нових видів продукції.

Прогнозування фінансового стану - це передбачення обсягу та напрямів розміщення фінансових ресурсів підприємства на певний термін наперед, шляхом вивчення динаміки розвитку підприємства як суб'єкта господарської діяльності. В залежності від терміну такого передбачення можна виділити короткострокове (у межах одного року), середньострокове (на один два роки) і довгострокове (більше двох років) прогнозування фінансового стану підприємства.

Об'єктом прогнозування має бути перш за все обсяг фінансових ресурсів, які надійдуть у розпорядження підприємства за період, щодо якого складається прогноз.

Такими ресурсами є прибуток, що залишається у підприємства після сплати всіх податків, а також амортизаційні відрахування, які відшкодовуються через ціну на продукцію. Умовно суму чистого прибутку і амортизації у складі виручки від реалізації називають грошовим потоком, саме від його величини залежать можливості підприємства збільшити власний капітал (зареєстрований капітал, насамперед), бо інші складові частини виручки від реалізації йдуть на різні платежі у відповідності зі своїм призначенням.

Також у прогнозуванні фінансового стану підприємства ефективним є використання економіко-математичних методів, серед яких найпоширенішим використанням користується метод побудови лінії тренду, тобто на основі конкретних показників за декілька років будується залежність і вираховується прогнозне значення на наступний рік.

За результатами аналізу фінансової стійкості підприємства, системи управління фінансами можна зробити висновки щодо фінансових проблем, першочергових задач та шляхів їх розв'язання.

Управління фінансами підприємства відбувається на рівні складання бухгалтерської звітності і вимагає подальшої організації згідно з потребами ринку та необхідністю фінансового оздоровлення самого підприємства. Протягом 2019-2020 ПрАТ «Завод «Фрегат» має кризовий фінансовий стан. Для забезпечення фінансової стійкості підприємства необхідно збільшити вартість власного капіталу до 50% в загальній вартості капіталу. Це можна досягнути за рахунок:

- 1) зростання нерозподіленого прибутку.
- 2) формування резервного капіталу за рахунок нерозподіленого прибутку;
- 3) збільшення статутного (зареєстрованого) капіталу – збільшення внесків підприємства, реінвестиції прибутку, індексації основних фондів;

Але формування частини фінансових ресурсів за рахунок позикового капіталу має свої переваги. За питомою вагою у складі залучених джерел

фінансування значне місце займають поточні зобов'язання, в тому числі комерційний і товарний кредити. Необхідність кредиту як джерела поповнення фінансових ресурсів підприємства визначається характером кругообігу основних і оборотних активів. Але ж як джерело фінансування, позиковий капітал теж має свої особливості:

- відносна простота формування базових показників оцінки вартості. Це вартість обслуговування боргу в формі процентів за кредит;
- виплати з обслуговування боргу відносяться на собівартість, що зменшує розмір оподатковуваної бази підприємства, тобто розмір вартості позикового капіталу зменшується на ставку податку на прибуток;
- вартість залучення позикового капіталу має високу ступінь зв'язку з рівнем кредитоспроможності підприємства, оціненого кредитором. Чим вище кредитоспроможність підприємства за оцінкою кредитора, тим нижче вартість залученого позикового капіталу;
- залучення позикового капіталу пов'язано із зворотним грошовим потоком з обслуговування боргу та з погашення зобов'язань за основною сумою боргу.

Оптимізація фінансової структури капіталу є одним з найбільш важливих та складних завдань для підприємства. Оптимальна структура фінансових ресурсів – це таке співвідношення його власних і залучених джерел, при якому забезпечується оптимальне співвідношення між рівнем рентабельності власного капіталу та рівнем фінансової стійкості, тобто максимізація ринкової вартості підприємства.

Поточна ліквідність ПрАТ «Завод «Фрегат» протягом досліджуваного періоду нижче визнаного нормального рівня. Це є негативним показником, оскільки у підприємства немає достатньої кількості оборотних активів для погашення короткострокових зобов'язань, та у підприємства існують проблеми із грошовими коштами. Це може призвести до банкрутства підприємства. Тому необхідний додатковий контроль за цим процесом, аби уникнути його в майбутньому. А в разі необхідності вжити певних заходів:

- сформувати процедуру інкасації дебіторської заборгованості;
- забезпечити використання сучасних форм рефінансування дебіторської заборгованості (факторинг, облік векселів, виданих покупцями продукції);
- побудувати ефективну систему контролю за рухом і своєчасною інкасацією дебіторської заборгованості.

Тож, для оптимізації структури оборотних активів ПрАТ «Завод «Фрегат» слід провести заходи, в результаті яких відбудеться:

- зменшення величини запасів;
- зменшення величини дебіторської заборгованості;
- збільшення грошових активів.

Варто зазначити, що збільшення грошових активів не принесе якихось збитків, оскільки грошові активи самі по собі не приносять доходів, а є лише засобом платежу.

Оптимізація величини запасів може бути досягнута наступними шляхами:

- 1) зменшенням витрат на їх зберігання;
- 2) раціональним використанням складських площ.

Оптимізація грошових активів може бути здійснена в результаті оптимізації розміру запасів і дебіторської заборгованості.

Оптимізація структури активів передбачає приведення її складових елементів до оптимального співвідношення. Для оптимізації структури оборотних активів ПрАТ «Завод «Фрегат» слід відмовитися від агресивної кредитної політики і використовувати помірну. Крім того, здійснювати аналіз кредитоспроможності покупців. В результаті зменшиться величина дебіторської заборгованості і збільшаться грошові активи.

Оптимізація грошових активів відбудеться автоматично після оптимізації дебіторської заборгованості і запасів.

Результатом виконання наданих рекомендацій обов'язково стануть позитивні фінансові результати.

3.2. Створення підрозділу фінансового управління на підприємстві

Основним організаційним заходом підвищення фінансової стійкості і ліквідності підприємства є організація служби фінансового управління, основною задачею якої б була підвищення фінансової стійкості стану підприємства і її підтримка на задовільному рівні.

В структурі служби фінансового управління на ПрАТ «Завод «Фрегат» необхідно встановити чітке розмежування між органами інформації, управління та контролю. До органів інформації належить відділ, який відповідає за збір, достовірність і повноту фінансової інформації – бухгалтерія.

Апарат служби фінансового управління (менеджменту) може бути самостійним структурним підрозділом і працювати за наступними напрямками або всі його функції можуть бути покладені на головного бухгалтера та директора (рис.3.1):

- участь та організація фінансових досліджень (аналіз фінансових та кредитних ринків, стратегічне планування та ін.);
- фінансове забезпечення, яке містить у собі управління грошовими ресурсами, залученням банківських кредитів, організація лізингового та орендного фінансування та ін.

Одним з основних напрямків діяльності фінансового менеджменту, на нашу думку, повинно бути завдання забезпечення достатнього рівня фінансової стійкості підприємства. Цей напрямок містить у собі розробку відповідних заходів з управління ризиком зниження фінансової стійкості підприємства а також внутрішнє страхування виникнення подібного стану. Профілактика зниження фінансової стійкості повинна проводитися в наступних напрямках: уникнення, мінімізація, лімітування. Розглянемо ці заходи детальніше.

1. Уникнення ризику зниження фінансової стійкості:

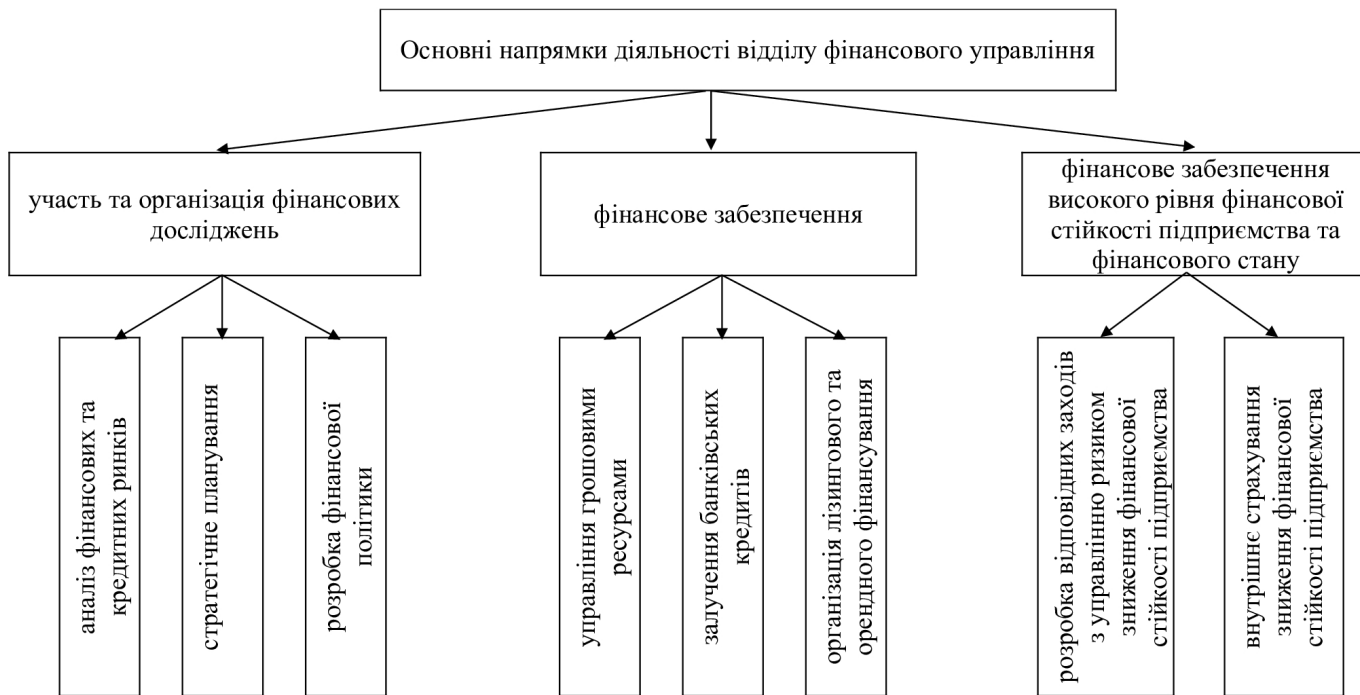

Рис.3.1. Основні напрями діяльності відділу фінансового управління

- відмова від здійснення фінансових операцій, рівень ризику за якими надзвичайно високий;
- зниження питомої ваги позикових фінансових ресурсів у господарському обороті;
- підвищення рівня ліквідності активів шляхом збільшення питомої ваги оборотних активів.

2. Мінімізація ризику зниження фінансової стійкості:

- отримання від контрагентів певних гарантій при наданні їм комерційного кредиту. Цей захід допоможе знизити ризик виникнення дебіторської заборгованості за надані їм послуги;
- «продаж» товарів при наданні комерційного кредиту на умовах фінансового лізингу;
- скорочення переліку форс-мажорних обставин в угодах із покупцями, що дозволить зменшити ризик виникнення безнадійної дебіторської заборгованості.

3. Лімітування ризику зниження фінансової стійкості:

- встановлення мінімального розміру (%) високоліквідних активів у складі майна підприємства;
- встановлення граничного розміру (%) позикових коштів у господарському обороті.

Також відділу фінансового управління ПрАТ «Завод «Фрегат» необхідно взяти на себе функцію внутрішнього страхування ризику зниження фінансової стійкості. До заходів із внутрішнього страхування зниження фінансової стійкості можна віднести:

1. Забезпечення компенсації можливих фінансових збитків підприємства за рахунок системи штрафних санкцій. Суть цієї системи полягає у запровадженні ряду фінансових штрафів за неякісне виконання покладених обов'язків на працівників підприємства, за подання невірної чи неповної інформації відділу фінансового управління та ін.

2. Забезпечення компенсації можливих фінансових збитків за рахунок формування системи отримання додаткового доходу за ризиковими операціями. Встановлення за такими операціями цін на власну продукцію вищих за звичайні, які визначає підприємство при укладанні договорів з меншим рівнем ризику.

3. Резервування частини фінансових ресурсів для відшкодування можливих фінансових збитків:

- формування внутрішнього страхового фонду підприємства;
- формування цільових резервних фондів ;
- використання залишків прибутку як резерву для ліквідації негативних наслідків окремих фінансових ризиків, які в свою чергу володіють негативним впливом на рівень фінансової стійкості підприємства

Всі вище перелічені заходи страхування та профілактики зниження фінансової стійкості підприємства має виконувати окремий відділ, який може так і називатися «Відділ запобігання зниження фінансової стійкості».

Відносно інших підрозділів служби фінансового управління, то розподіл може бути наступним:

1. Підрозділ фінансових досліджень з питань:
 - участі у статутній діяльності інших підприємств;
 - придбання інших малобюджетних та малорентабельних підприємств своєї галузі з метою переорганізації та впровадження у власне виробництво;
 - аналізу фінансових та кредитних ринків;
 - прогнозування та стратегічного планування;
 - розробки фінансової політики підприємства.
2. Підрозділ фінансового забезпечення має займатися:
 - банківськими кредитами;
 - відсотками за кредити;
 - лізінговим фінансуванням;
 - управлінням грошовими ресурсами підприємства.

Також можна запропонувати даному підприємству вдатися до заходів зовнішнього страхування. Сутність зовнішнього страхування ризику зниження рівня фінансової стійкості підприємства полягає у відмові від частини доходів, аби уникнути цього ризику (зменшити рівень ризику до нуля). Зовнішнє страхування ризику здійснюють переважно спеціалізовані страхові компанії, для яких воно є основним видом діяльності. Проте, на нашу думку, ПрАТ «Завод «Фрегат» має всі достатні можливості забезпечити власними коштами систему внутрішнього страхування.

Отже, за допомогою створення ефективної системи фінансового управління та покладення на неї обов'язків внутрішнього страхування та запровадження профілактичних заходів можна оперативно нейтралізувати ризик зниження фінансової стійкості підприємства у складних умовах невизначеності ринкової економіки, що, в свою чергу, сприятиме зміцненню як фінансової, так загальної стійкості підприємства.

Можна б було порадити підприємству залучити додаткові кошти та інвестиції для збільшення обсягів реалізації товарів. Крім того, необхідно використовувати довгострокові зобов'язання, що допоможе в довготривалому періоді вирішити проблему нестачі оборотного капіталу, надасть нові можливості для розвитку підприємства: для збільшення виробничих потужностей, для заміни, ремонту, модернізації основних фондів підприємства.

Отже, для підвищення фінансової стійкості ПрАТ «Завод «Фрегат» було запропоновано;

- збільшити виручку від реалізації шляхом реалізації всієї продукції, що застоюється на складах, а також продажу нових видів продукції, які зацікавлять споживачів;

- знизити собівартість продукції за рахунок впровадження нової техніки, технологій, більш раціонального використання як матеріальних так і трудових ресурсів, зменшення питомої ваги постійних витрат в собівартості продукції;

- знижувати адміністративні витрати, витрати на збут (це дозволить збільшити нерозподілений прибуток, а отже і власний капітал);
- збільшити зареєстрований капітал підприємства за рахунок внесків засновників, створити резервний фонд;
- покращити управління оборотними активами: запасами, дебіторською заборгованістю;
- обов'язково здійснювати фінансове прогнозування і планування на підприємстві,

Для підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю підприємству слід опанувати сучасні форм рефінансування дебіторської заборгованості: факторинг; облік векселів, виданих покупцями продукції.

Також як організаційний захід запобігання зниження рівня фінансової стійкості ПрАТ «Завод «Фрегат» було запропоновано створити на підприємстві службу фінансового управління, яка б здійснювала моніторинг фінансового стану підприємства, а також розробляла заходи щодо нейтралізації ризиків зниження фінансової стійкості підприємства.

РОЗДІЛ 4

ОХОРОНА ПРАЦІ

4.1. Аналіз шкідливих та небезпечних факторів на ПрАТ «Завод «Фрегат»

Охорона праці – це система правових, соціально – економічних, організаційно – технічних, санітарно – гігієнічних і лікувально – профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини в процесі трудової діяльності.

Головною метою охорони праці є створення безпечних, та високо продуктивних умов праці, ліквідація та зменшення травматизму на виробництві, професійних захворювань, а також аналіз небезпечних і шкідливих виробничих факторів при проведенні робіт.

Основними задачами охорони праці є аналіз небезпечних та шкідливих факторів при проведенні виробничого процесу, зведення до мінімуму можливість пошкоджень та захворювань працівників, визначення мір та пристроїв, що забезпечують безпечні та не шкідливі умови праці і одночасно забезпеченням його максимального виробництва.

Від того на скільки правильно організована на підприємстві, установі чи організації охорона праці залежить самопочуття працівників і, як наслідок продуктивність праці, швидкість правильність та точність виконання поставлених завдань.

Відповідно до статті 13 Закону України «Про охорону праці» в ПрАТ «Завод «Фрегат» створено в кожному структурному підрозділі умови праці відповідно до нормативно – правових актів, а також забезпечено додержання вимог законодавства щодо прав працівників у галузі охорони праці.

В якості об'єкта дослідження взято фінансовий відділ ПрАТ «Завод «Фрегат».

Приміщення відділу знаходиться на 2 поверсі адміністративної будівлі. Загальна площа приміщення складає 40 м², висота – 2,8 м, приміщення має 3 вікна. Кількість працюючих в приміщенні 4 чоловіків. Отже, на одного працюючого в приміщенні припадає: $40 : 4 = 10$ (м²/чол.) робочої площі. Згідно із СНиП 2.09.04 – 87 на кожного працюючого в приміщеннях повинно припадати не менше 4,5 м²/чол. (якщо використовується комп'ютерна техніка - 6 м²/чол) робочої площі. Висота приміщення – не менше 2,5 м. Отже, нормативи розмірів та забезпечення працюючих робочою площею дотримано.

У приміщенні розташовано 4 комп'ютери. Напруга джерела живлення комп'ютерів у приміщенні – 220 В. У приміщенні розміщені 4 письмових столи, шафа для зберігання документів.

В процесі роботи використовується сучасне технологічне обладнання нової конструкції. Для попередження пожежі на стелі розміщена пожежна сигналізація. Для попередження травматизму співробітниками відділу охорони праці розроблені «Комплексні заходи щодо встановлення нормативів безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, підвищення існуючого рівня охорони праці, запобігання випадкам виробничого травматизму, професійним захворюванням, аваріям».

Одним з важливих засобів запобігання нещасним випадкам на виробництві є систематична, доцільно-спрямована пропаганда охорони праці на виробництві. Вона полягає у пробудженні та підтриманні зацікавленості до охорони праці; переконанні працюючих у необхідності того чи іншого заходу з охорони праці; популяризації нових засобів створення безпечних і нешкідливих умов праці.

В проекті передбачені заходи, що забезпечують безпечні та шкідливі умови праці при виконанні виробничого процесу.

Аналіз небезпечних та шкідливих факторів, що знаходяться в умовах технологічного процесу, приведені в таблиці 4.1.

Розглянемо як впливають на людину небезпечні та шкідливі виробничі чинники відповідно до класифікації.

Перелік небезпечних та шкідливих виробничих факторів та їх джерела

Небезпечні виробничі фактори	Нормативно-технічний документ, що містить вимоги безпеки	Джерело виникнення	Характер дії фактора на людину	Нормативне значення фактора
Запиленість	ГОСТ12.1.005-88 /24/ ГОСТ12.1.007-88 /44/ ГОСТ12.1.003-89 /25/ДСН3.3.6.037-99 /45/	Процес обробки сировинних і приготування шихти.	Місцева дія на верхні дихальні шляхи, пил проникає у легені, шлунково – кишковий тракт. Дратує очі, та шкіру	ГДК, мг м3
Шум	ГОСТ12.1.012-90 /26/ ДСН 3.3.6.039-90 /46/ ГОСТ12.1.005-88 /24/ ГОСТ12.1.007-88 /44/	Помел і дроблення сировинних матеріалів, вентиляція	Оказує психічну і фізіологічну дію. При тривалій дії шуму знижується гострота слуху, змінюється кров'яний тиск, ослаблюється увага, погіршується зір.	Рівень Звукового тиску L_p дБ рівень звуку $L_a=80$ дБА
Вібрація	ГОСТ12.3.002-75 /47/ ГОСТ12.2.003-91 /35/ ГОСТ12.1.005-88 /24/ ДСН3.3.6.042-99 /48/	Дробарки, вібромлин, вібро сито, змішувач, вентиляція	Передається на робочі місця ні маючих вібрації. При дії вібрації на організм людини з'являються порушення в нервовій системі, серцево-судинній системі, опорно-руховий апарат.	Віброприскорення m/s^2 вібро-швидкість m/s $L_v=92$ дБА Логорифмічні рівні L_v, L_a

1) Фізичні небезпечні та шкідливі виробничі фактори:

1.1) Рухається обладнання, рухомі частини. Небезпека травмування виключена.

1.2) Підвищена запиленість і загазованість повітря робочої зони. Модуль управління не містить джерел утворення пилу та газу. Нормами підприємства встановлена щоденне прибирання приміщення. Витяжна вентиляція

приміщення не допускає перевищення гранично допустимої концентрації шкідливих речовин відповідно до ГОСТ 12.1.005-88.

1.3) Підвищена або знижена температура поверхонь обладнання, матеріалів. Модуль управління - стаціонарна лабораторна установка, що складається з монтажного шафи і кабелів з'єднання. Пристрої, що виробляють тепло, приховані захисною оболонкою і мають радіатори (процесор в системному блоці, радіатори блоків живлення, лампа освітлення в монтажному шафі закрита плафоном і т.д.). Інженер-дослідник (обслуговуючий персонал) не має права відкривати монтажну шафу (знімати кожух з системного блоку) і проводити роботи, він повинен викликати відповідний персонал.

Все необхідне для роботи виведено на лицьову панель (двері) монтажної шафи.

1.4) Підвищена або знижена температура повітря робочої зони. Приміщення має автоматичну систему підтримки температури повітря в межах, що відповідають групі 2 за ГОСТ 22261-76, за допомогою кондиціонерів та обігрівачів.

1.5) Підвищений рівень шуму на робочому місці. Вплив шуму відбивається як на органах слуху, так і на загальному психологічному стані людини. Можливі глухота, нервові розлади.

1.6) Підвищений рівень вібрації. Джерел вібрації немає.

1.7) Підвищений рівень інфра-, ультразвукових коливань. Джерел коливань немає.

1.8) Підвищений або знижений барометричний тиск у робочій зоні і його різка зміна. Модуль управління не впливає на барометричний тиск.

1.9) Підвищена або знижена вологість повітря. Модуль управління не впливає на вологість повітря.

1.10) Підвищена або знижена рухливість повітря. Немає перешкоди для нормальної циркуляції повітря. Підвищена циркуляція повітря можлива при неправильному налаштуванні витяжної вентиляції.

1.11) Підвищена або знижена іонізація повітря. Повітря в приміщеннях, де багато людей і обчислювальної техніки, насичений позитивно зарядженими іонами кисню. Підвищений вміст позитивно заряджених іонів призводить до погіршення здоров'я, пригнічення нервової системи, настає недолік кисню, який необхідний очам, м'язам.

1.12) Підвищений значення напруги в електричному ланцюзі, замикання якої може статися через тіло людини. Живлення модуля керування здійснюється від напруги 220 В частотою 50 Гц. Монтаж виключає зіткнення інженера-дослідника з струмоведучими частинами. Режим мережі - з заземленою нейтраллю.

1.13) Підвищений рівень статичної електрики. Експерти вважають, що низьковольтний розряд здатний змінити/перервати клітинне розвиток. Також відбувається позитивний заряд частинок пилу, що підвищує ймовірність виникнення дерматитів обличчя та відкритих частин шкіри (прищі, свербіж, екземи)/4 БЖД /.

1.14) Підвищений рівень електромагнітних випромінювань. У разі знаходження джерела випромінювання в безпосередній близькості від людини, можливі патологічні зміни в органах зору, порушення обміну речовин.

1.15) Відсутність або нестача природного світла, недостатнє освітлення робочого місця. Причина виникнення полягає в невідповідності природного та штучного освітлення встановленим нормам. Слабке освітлення призводить до напруження очей, що при тривалій дії веде до погіршення зору . Також виникає головний біль, нервові напруження.

2) Біологічні небезпечні та шкідливі виробничі фактори :

2.1) Бактерії, віруси, гриби, найпростіші і т.п. Скупчуються в місцях, важкодоступних для проведення прибирання.

2.2) Нервово-психічні перевантаження : розумова перенапруга., перенапруження аналізаторів, монотонність праці, емоційні перевантаження.

Гігієнічні вимоги до мікроклімату виробничих приміщень нормуються СанПиН 2.2.4.548-96. Роботу з проведення випробувань можна віднести до категорії 1б, оскільки в оператора виникає необхідність установки гідроапаратури на гідравлічний стенд та підключення датчиків, що пов'язано з фізичним напруженням, витрати енергії становлять від 120 до 150 ккал/ч.

Оптимальні норми мікроклімату приміщення наведено в табл. 4.2.

Таблиця 4.2

Оптимальні норми мікроклімату приміщення

Період року	Температура повітря, град С не більше	Відносна вологість повітря, %	Швидкість руху повітря, м/с
Холодний	21 ... 23	40 ... 60	0,1
Теплий	22 ... 24	40 ... 60	0,2

Кліматичні умови, підтримуються в межах:

- температура, 15 ... 30 °С ;
- відносна вологість повітря, 20 ... 80%;
- концентрація пилу в повітрі не більше 0.5 мг/м³;

Рівні іонізації повітря в приміщенні наведено в табл. 4.3.

Таблиця 4.3

Рівні іонізації повітря

Рівні	Число іонів в 1 см куб. повітря	
	n +	n-
Мінімальні	400	600
Оптимальні	1500-3000	30000-50000
Максимальні	50000	50000

Так як джерел виділення шкідливих речовин у приміщенні немає, то місцевої вентиляції не потрібно.

Природне і штучне освітлення в приміщеннях регламентується нормами СНиП 23-05-95 залежно від характеру зорової, системи та виду освітлення, фону, контрасту об'єкта з фоном.

Нормовані значення освітленості для штучного освітлення та КПО для природного освітлення наведено в табл. 4.4.

Норми освітлення для штучного освітлення та КПО для природного освітлення згідно ДБН В.2.5-28-2006

Характеристика зорової роботи	Найменший або еквівалентний розмір об'єкта розрізнення , мм	Розряд зорової роботи	Підрозряд зорової роботи	Контраст об'єкта з фоном	Характеристика фону	Штучне освітлення			Природне освітлення		Суміщення освітлення	
						Освітленість			КПО, e_n , %			
						Комбіноване		Загальне	Верхнє або бокове	бокове	Верхнє або комбіноване	бокове
						всього	У т.ч. від загального					
Малої точності	Більше 1.0 до 5	V	б	середній	середній	-	-	200	3	1	1,8	0,6
			в	середній	середній							

Для забезпечення нормованих значень виробничого освітлення передбачено: віконні прорізи обладнують регульованими пристроями (жалюзі, завіски, зовнішні козирки); штучне освітлення в приміщенні і на робочих місцях повинно забезпечувати добру видимість; штучне освітлення має здійснюватися системою загального рівномірного освітлення, а в разі необхідності і комбінованого (сумарного загального і місцевого) освітлення; система загального освітлення має становити суцільні або переривчасті лінії світильників, розташовані з боку робочих місць (переважно ліворуч), паралельно лінії зору працюючих.

Освітлення повинно бути достатньо рівномірно розподілено на робочих поверхнях і в навколишньому просторі, напрямок випромінюваного освітлювальними приладами світлового потоку має бути оптимальним.

4.2. Заходи щодо вирішення найбільш важливих питань з охорони праці

Охорона праці спирається на комплекс державних законодавчих актів.

При організації охорони праці в ПрАТ «Завод «Фрегат» користуються загальними законами України, що визначають основні положення щодо охорони праці, а саме, Конституція України, Кодекс законів про працю, Закон України «Про охорону праці», Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», Закон України «Про пожежну безпеку», Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» та підзаконні акти щодо охорони праці.

Основними внутрішніми нормативно – правовими актами в галузі організації охорони праці в ПрАТ «Завод «Фрегат» є колективний договір, журнал реєстрації інструктажів з охорони праці та пожежної безпеки, положення про охорону праці, інструкції, правила, технічна документація та накази щодо організації постійного контролю за станом безпеки праці.

Засоби та методи захисту :

1) Захист від шуму, визначено в ГОСТ 12.1.029-80.

Для зниження шуму слід:

- послабити шум самих джерел, зокрема, передбачити застосування в їх конструкції акустичних екранів, кожухів тощо;
- застосовувати раціональне розташування обладнання;
- використовувати архітектурно - планувальні та технологічні рішення, спрямовані на ізоляцію джерел шуму.

2) Заходи захисту від ураження електричним струмом. Важливе значення для запобігання електротравматизму має правильна організація обслуговування діючих електроустановок, проведення ремонтних, монтажних і профілактичних робіт.

Залежно від категорії приміщення необхідно застосовувати певні захисні заходи, що забезпечують достатню електробезпеку при експлуатації, технічному обслуговуванні та ремонті. У приміщеннях з підвищеною

небезпекою електроприлади, переносні світильники повинні бути виконані з подвійною ізоляцією або напруга живлення не повинна перевищувати 42 В.

Під час роботи забороняється:

- перемикати роз'єми інтерфейсних кабелів периферійних пристроїв при включеному живленні;
- захарашувати верхні панелі пристроїв сторонніми предметами;
- проводити відключення живлення під час виконання активної задачі;
- проводити часті перемикання живлення;
- допускати попадання вологи на поверхню системного блоку, монітора та інших пристроїв;
- проводити самостійно розкриття і ремонт обладнання.

3) Заходи щодо запобігання виникнення пожежі. Загальні вимоги до пожежної безпеки нормуються ГОСТ 12.1.004-91.

Приміщення повинно бути в обов'язковому порядку обладнано ручними засобами пожежогасіння. До них відносять: обладнання протипожежних щитів, пожежні крани, ручні вогнегасники.

У зв'язку з наявністю в приміщенні електроустановок під напругою рекомендується застосовувати вуглекислотні вогнегасники.

Персонал, що працює в приміщенні повинен знати послідовність дій у разі пожежі, а також вміти користуватися ручними засобами пожежогасіння.

Попередити і запобігти пожежам можна шляхом дотримання наступних вимог:

- регламентація допустимих концентрацій горючих речовин у виробничому середовищі;
- використання ефективної робочої й аварійної вентиляції та надійної герметизації обладнання;
- вибір швидкісних систем сигналізації у випадку виникнення позаштатних ситуацій.

Для покращення умов праці в ПрАТ «Завод «Фрегат» необхідно:

- дотримуватись регламентів проведення оглядів, поточних і планових ремонтів обладнання, його модернізації, заміни застарілого та зношеного обладнання;
- установити сучасні ефективні автоматичні системи пожежної сигналізації та пожежогасіння у випадках, передбачених вимогами чинних нормативних документів;
- застосувати у засобах пожежогасіння м'які плівкоутворюючі піноутворювачі, у тому числі на синтетичній основі;
- здійснювати контроль з боку технічних служб (перевіряти мережі, обладнання і т.д. хоча б раз на рік);
- забезпечувати подання у встановленому порядку оперативної інформації про всі випадки травматизму, виникнення пожеж та їх наслідків на підвідомчих об'єктах;
- проводити курс підвищення кваліфікації (раз на рік);
- проводити у подальшому навчання груп керівників і спеціалістів з питань пожежно-технічного мінімуму (ПТМ) з наданням їм права навчати та атестувати з питань ПТМ персонал підприємства.

4.3. Аналіз недоліків освітленості приміщення

Серед чинників зовнішнього середовища, що впливають на організм людини в процесі праці, світлу відводиться одне із чільних місць. Адже відомо, що майже 90% всієї інформації про довкілля людина отримує через органи зору.

Вплив світла на життєдіяльність людини вивчений досить добре. Воно впливає не лише на функцію зору, а й на діяльність організму в цілому: посилюється обмін речовин, збільшується поглинання кисню і виділення вуглекислого газу.

Недостатня або надмірна освітленість, нерівномірність освітлення в полі зору втомлює очі, призводить до зниження продуктивності праці; при цьому зростає потенційна небезпека помилкових дій і нещасних випадків. Надмірна яскравість джерел світла може спричинити головний біль, різь в очах, розлад гостроти зору; світлові відблиски — тимчасове засліплення.

Існує три види освітлення - природне, штучне і комбіноване (змішане, тобто природне і штучне разом) .

Природне освітлення має важливе фізіолого-гігієнічне значення для працюючих. Воно сприятливо впливає на органи зору, стимулює фізіологічні процеси, підвищує обмін речовин та покращує розвиток організму в цілому. Сонячне випромінювання зігріває та знезаражує повітря, очищуючи його від збудників багатьох хвороб (наприклад, вірусу грипу). Окрім того, природне світло має і психологічну дію, створюючи в приміщенні для працівників відчуття безпосереднього зв'язку з довкіллям. Природному освітленню властиві і недоліки: воно непостійне в різні періоди доби та року, в різну погоду; нерівномірно розподіляється по площі виробничого приміщення; при незадовільній його організації може викликати засліплення органів зору.

На рівень освітленості приміщення при природному освітленні впливають наступні чинники: світловий клімат; площа та орієнтація світлових отворів; ступінь чистоти скла в світлових отворах; пофарбування стін та стелі приміщення; глибина приміщення; наявність предметів, що заступають вікно як зсередини так і ззовні приміщення.

Штучне освітлення може бути загальним та комбінованим. Загальним називають освітлення, при якому світильники розміщуються у верхній зоні приміщення (не нижче 2,5 м над підлогою) рівномірно (загальне рівномірне освітлення) або з врахуванням розташування робочих місць (загальне локалізоване освітлення). Комбіноване освітлення складається із загального та місцевого. Його доцільно застосовувати при роботах високої точності, а також, якщо необхідно створити певний або змінний, в процесі роботи, напрямок світла. Місцеве освітлення створюється світильниками, що

концентрують світловий потік безпосередньо на робочих місцях. Застосування лише місцевого освітлення не допускається з огляду на небезпеку виробничого травматизму та професійних захворювань.

Штучне освітлення передбачається у всіх виробничих та побутових приміщеннях, де недостатньо природного світла, а також для освітлення приміщень в темний період доби. При організації штучного освітлення необхідно забезпечити сприятливі гігієнічні умови для зорової роботи і одночасно враховувати економічні показники.

Найменша освітленість робочих поверхонь у виробничих приміщеннях регламентується СНиП II-4-79 і визначається, в основному, характеристикою зорової роботи. Норми носять міжгалузевий характер. На їх основі, як правило, розробляють норми для окремих галузей промисловості.

В СНиП II-4-79 вісім розрядів зорової роботи, із яких перших шість характеризуються розмірами об'єкта розпізнавання. Найбільша нормована освітленість складає 5000 лк (розряд Ia), а найменша — 30 лк (розряд УШв).

Для створення сприятливих умов зорової роботи, які б виключали швидку втомлюваність очей, виникнення професійних захворювань, нещасних випадків-і сприяли підвищенню продуктивності праці та якості продукції, виробниче освітлення повинно відповідати наступним вимогам:

- створювати на робочій поверхні освітленість, що відповідає характеру зорової роботи і не є нижчою за встановлені норми;
- не повинно бути засліплюючої дії як від самих джерел освітлення, так і від інших предметів, що знаходяться в полі зору;
- забезпечити достатню рівномірність та постійність рівня освітленості у виробничих приміщеннях, щоб уникнути частоті переадаптації органів зору;
- не створювати на робочій поверхні різких та глибоких тіней (особливо рухомих);
- повинен бути достатній, для розрізнення деталей, контраст поверхонь, що освітлюються;

— не створювати небезпечних та шкідливих виробничих факторів (шум, теплові випромінювання, небезпечне ураження струмом, пожежо- та вибухонебезпека світильників);

— повинно бути надійним і простим в експлуатації, економічним та естетичним.

Таким чином, в четвертому розділі кваліфікаційної роботи було розглянуто охорону праці на підприємстві. На підставі проведеного дослідження з урахуванням отриманих висновків були розроблені деякі заходи щодо вдосконалення охорони праці.

Для підвищення ефективності системи охорони праці на ПрАТ «Завод «Фрегат» було запропоновано наступне:

- організація короткочасних перерв для працівників, робота яких пов'язана з персональними електронними машинами;
- поліпшення умов праці за рахунок зниження шуму та вібрації;
- встановлення попереджувальних знаків та позначень;
- поліпшення освітлення за рахунок встановлення ламп денного освітлення.

ВИСНОВКИ

В результаті дослідження теоретичних та практичних аспектів оцінки фінансової стійкості підприємства можна зробити наступні висновки:

1. Фінансова стійкість підприємства є однією з найважливіших характеристик його фінансового стану, що формується у процесі виробничої та фінансово-інвестиційної діяльності.

2. Проаналізувавши визначення фінансової стійкості підприємства різними авторами, прийшли до висновку, що найточнішим та найповнішим визначенням фінансової стійкості є наступне: фінансова стійкість – це такий фінансовий стан підприємства, при якому частка власного капіталу у складі джерел фінансування підприємства перевищує частку позикового, що гарантує підприємству платоспроможність, кредитоспроможність, інвестиційну привабливість і дозволяє підприємству стабільно функціонувати, приносити прибуток, розвивати та розширювати свою діяльність під впливом різноманітних внутрішніх і зовнішніх факторів.

3. При оцінці фінансової стійкості підприємства використовують три групи показників:

- абсолютні показники, що характеризують міру забезпеченості запасів джерелами їх формування. Залежно від них виділяють чотири типи фінансової стійкості підприємств: абсолютний, нормальний, нестійкий та кризовий;

- відносні показники – коефіцієнти, що відображають співвідношення окремих статей, розділів активу і пасиву балансу підприємства. Більшість з відносних показників є похідними один від одного. Тому при проведенні аналізу ФСП виникає необхідність вибору більш інформативних залежно від особливостей діяльності підприємства та цілей аналізу;

- поріг рентабельності і запас фінансової стійкості.

4. Проведений в другому розділі кваліфікаційної роботи аналіз фінансової стійкості ПрАТ «Завод «Фрегат» дозволив зробити наступні висновки:

4.1. Валюта балансу за 2019 - 2020 роки збільшилася на 49,07%. Це свідчить про зростання виробничих можливостей ПрАТ «Завод «Фрегат» і заслуговує позитивної оцінки.

4.2. Зростання вартості майна ПрАТ «Завод «Фрегат» відбулося за рахунок зростання вартості необоротних активів на 185,85%. Вартість оборотних активів за цей період зменшилася на 0,52%. Питома вага необоротних активів в структурі майна підприємства зросла на 24,42%, а оборотних активів зменшилась на 24,42%. Це свідчить про зниження оборотності всього майна підприємства..

4.3. Власний капітал ПрАТ «Завод «Фрегат» за 2019-2020 роки збільшився за абсолютною величиною в 7,86 рази, а за питомою вагою в загальній вартості майна підприємства збільшився на 31,02%. Збільшення величини власного капіталу було пов'язане тільки зі зростанням величини капіталу в дооцінках в 15,75 рази. Тобто за останні 2 роки було здійснена дооцінка вартості основних засобів.

4.4. В структурі фінансових ресурсів на кінець 2020 року власний капітал складає 38,28%, що свідчить про підвищення фінансової стійкості підприємства. Протягом 2019-2020 рр. незмінною залишається величина зареєстрованого капіталу ПрАТ «Завод «Фрегат» (10967 тис.грн.). Негативним є відсутність у підприємства резервного капіталу.

4.5. Якщо на кінець 2018 року підприємство мало нерозподілений прибуток в сумі 2860 тис.грн., то на кінець 2020 року - непокриті збитки в сумі 22730 тис.грн. Це свідчить про збиткову діяльність ПрАТ «Завод «Фрегат».

4.6. Аналіз ліквідності балансу ПрАТ «Завод «Фрегат» за 2019–2020 роки показав, що на кінець 2018, 2019 і 2020 років з 4 нерівностей виконується тільки третя нерівність. Невиконання четвертої нерівності свідчить про

відсутність у ПрАТ «Завод «Фрегат» власного оборотного капіталу. Отже, баланс ПрАТ «Завод «Фрегат» в 2019-2020 роках не є ліквідним.

4.7. Показник загальної платоспроможності знизився в 2019 році на 26,55%., що свідчить про зниження платоспроможності підприємства і погіршення структури його активів і пасивів, в 2020 році показник підвищився відносно кінця 2019 року, але залишився меншим відносно кінця 2018 року. Це є ознакою того, що платоспроможність підприємства знизилася, погіршилась структура активів і пасивів ПрАТ «Завод «Фрегат».

4.8. Протягом досліджуваного періоду всі коефіцієнти ліквідності нижчі за нормативні значення, тобто ПрАТ «Завод «Фрегат» є неплатоспроможним. Так, станом на кінець 2018, 2019 та 2020 років ПрАТ «Завод «Фрегат» може негайно за рахунок наявних грошових коштів погасити відповідно 17,3%, 1,9% та 6,9% найбільш термінових зобов'язань при нормативі 20-35%. При нормативі 70 – 80 % підприємство за рахунок наявних грошових коштів та очікуваних надходжень від дебіторів може розрахуватися з боргами короткострокового характеру лише на 38,3% на кінець 2018 р., на 25% - на кінець 2019 р., на 4,31% - на кінець 2020 р. Значення ж коефіцієнтів загальної ліквідності менше 1. Це є свідченням того, що ПрАТ «Завод «Фрегат» не має можливості розрахуватися не лише з боргами, але і немає власних коштів в обороті для продовження господарської діяльності.

При недостатності власного капіталу підприємство використовувало у господарському обороті кредиторську заборгованість.

4.9. Оцінка фінансової стійкості підприємства з використанням абсолютних показників показала, що протягом 2019-2020 років підприємство має кризовий фінансовий стан та незабезпечене стабільними джерелами фінансування поточної фінансово-господарської діяльності, підприємству загрожує банкрутство, поновлення запасів здійснюється за рахунок коштів, які сформувалися за рахунок уповільнення оборотності кредиторської заборгованості.

4.10. Оцінка фінансової стійкості підприємства з використанням відносних показників показала, що ПрАТ «Завод «Фрегат» є фінансово нестійким підприємством, але його фінансова стійкість в 2019-2020 роках підвищилась.

5. В третьому розділі кваліфікаційної роботи з огляду на визначений рівень фінансової стійкості ПрАТ «Завод «Фрегат, для підвищення його фінансової стійкості було запропоновано;

- збільшити виручку від реалізації шляхом реалізації всієї продукцію, що застоюється на складах, а також продажу нових видів продукції, які зацікавляють споживачів;

- знизити собівартість продукції за рахунок впровадження нової техніки, технологій, більш раціонального використання як матеріальних так і трудових ресурсів, зменшення питомої ваги постійних витрат в собівартості продукції;

- знижувати адміністративні витрати, витрати на збут (це дозволить збільшити нерозподілений прибуток, а отже і власний капітал);

- збільшити зареєстрований капітал підприємства за рахунок внесків засновників, створити резервний фонд;

- покращити управління оборотними активами: запасами, дебіторською заборгованістю;

- обов'язково здійснювати фінансове прогнозування і планування на підприємстві,

Для підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю підприємству слід опанувати сучасні форм рефінансування дебіторської заборгованості: факторинг; облік векселів, виданих покупцями продукції.

Також як організаційний захід запобігання зниження рівня фінансової стійкості ПрАТ «Завод «Фрегат» було запропоновано створити на підприємстві службу фінансового управління, яка б здійснювала моніторинг фінансового стану підприємства, а також розробляла заходи щодо нейтралізації ризиків зниження фінансової стійкості підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Толковый словарь Даля онлайн. URL: <http://slovardalja.net/word.php?wordid=41669>
2. Большой энциклопедический словарь. – М. : Большая российская энциклопедия, 1997. – 1456 с.
3. Словник української мови / за ред. І. К. Білодіда. К. : Наук.думка, 1978. Т. 9. 710 с.
4. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств. Навчальний посібник для ВНЗ. К.: ЦУЛ. 2007. 400 с.
5. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств. К. : Знання, 2002. 378 с.
6. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента. К.: Ника-Центр, 2011. 592 с.
7. Костирко Л. А. Діагностика фінансово-економічної стійкості підприємства: Монографія. 2-ге вид., перероб. і доп. Харків: Фактор, 2008. 336 с.
8. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз. Підручник. Центр учбової літератури, 2011. 566 с.
9. Крамаренко Г. О., Чорна О. Е. Фінансовий менеджмент: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2009. 520 с.
10. Іваницька О. В. Управління фінансовою стійкістю як складовою економічної політики санації : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.04. Київ, 2011. 20 с.
11. Мамонтова Н. А. Фінансова стійкість акціонерних підприємств і методи її забезпечення (на прикладі підприємств харчової промисловості): Автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.04. Київ, 2007. 16 с.
12. Родионова В. М., Федотова В. М. Финансовая устойчивость предприятия в условиях инфляции. М. : Перспектива, 2008. 98с.

13. Селезнева Н. Н., Ионова А. Ф. Финансовый анализ. Управление финансами. М. : ЮНИТИ, 2008. – 639 с.
14. Макарьева В. И., Андреева Л. В. Анализ хозяйственной деятельности организации. М.: Финансы и статистика, 2004. 262 с.
15. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навчальний посібник. 3-є вид., перероб. та доп. К.: Знання, 2007. 668 с.
16. Азаренкова Г.М., Дудінова А.П. Оптимальні напрямки підвищення фінансової стійкості та ліквідності підприємства / *Комунальне господарство міст*. 2007. № 77. С. 431–438. URL:
17. Гиляровская Л. Т., Вехорева Л. Т. Анализ и оценка финансовой устойчивости коммерческого предприятия. СПб: Питер, 2003. 256 с.
18. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 996-XIV від 16.07.1999р. Дата оновлення: 14.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення 29.05.2021).
19. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
20. Кодекс України з процедур банкрутства : Закон України № 2597-VIII від 18.10.18. Дата оновлення: 23.04.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2597-19> (дата звернення 29.05.2021).
21. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства : затверджені наказом Міністерства економіки України від 19.01.06 № 1. URL: Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0014665-06>
22. Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств і організацій: затверджена Наказом Агентства з питань запобігання банкрутству

підприємств та організацій від 27.06.97 № 81. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-97>

23. Методика аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки: затверджена наказом Міністерства фінансів України від 14.02.2006 № 170. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0332-06>

24. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій: затверджена Наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 23.02.98 № 22. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0214-98>

25. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації: затверджене наказом Міністерства фінансів України від 26.01.2001 № 49/121. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0121-01>

26. Подольська В. О., Ярош О.В. Фінансовий аналіз: навч.посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2011. 488с.

27. Лучко М. Р., Жукевич С. М., Фаріон А. І. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 304 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/19240/1/Fin%20analiz%20Verstka.pdf>

28. Фінансовий аналіз : навчальний посібник / За заг. ред. Школьник І.О. Київ: «Центр учбової літератури», 2016. 368 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/50318/5/Shkolnyk_%20Finansovyi%20analiz.pdf

29. Офіційний сайт ПрАТ «Завод «Фрегат». URL: <https://fregat.mk.ua/>

30. Річна фінансова звітність ПрАТ «Завод «Фрегат» за 2019-2020 роки. URL: <https://smida.gov.ua/db/feed/57589>

31. Навчальний посібник до написання випускних робіт зі спеціальності «Фінанси і кредит» / І.А. Воробйова, Н.В. Приходько, Р.В. Руденко та ін. Миколаїв: НУК. 2011. 132 с.

32. Борецька Н. П., Міщенко К. В. Аналіз і прогнозування фінансової стійкості підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 20. С. 63-66. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2016_20_15

33. Замкевич Б. М. Оцінювання і прогноз фінансової стійкості підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2016. № 6. С. 127–130. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apr_2016_6_16

34. Масленніков Є. І. Формування механізму управління фінансовою стійкістю торговельного підприємства. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2017. Том 16. Вип. 2 (36). URL: <http://rinek.onu.edu.ua/article/download/115191/109564>

35. Погрішук Г.Б., Руденко В.В/ Управління фінансовою стійкістю підприємства в умовах ринкової турбулентності. *Глобальні та національні проблеми економіки*, 2015. № 6. С. 773-778. URL: <http://global-national.in.ua/archive/6-2015/158.pdf>

36. Про охорону праці: Закон України № 2694-XII від 14.10.1992. Дата оновлення: 27.02.2021. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2694-12> (дата звернення 03.06.2021).

37. Основи охорони праці : підручник / К.Н. Ткачук та ін.: під ред. К.Н.Ткачук. К.: Основа, 2011. 480 с.

Баланс ПрАТ «Завод «Фрегат» (тис.грн.)

Актив	Код рядка	На кінець 2018	На кінець 2019	На кінець 2020
1	2	3	4	5
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	1000	170	138	176
первісна вартість	1001	203	203	282
накопичена амортизація	1002	33	65	106
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0	0	0
Основні засоби	1010	94287	99721	303827
первісна вартість	1011	346171	328411	1141783
знос	1012	251884	228690	837956
інвестиційна нерухомість	1015	-	-	-
первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	-	-	-
знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції, які обліковуються		-	-	-
за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	14334	11562	6973
Інші необоротні активи	1090	-	-	-
Усього за розділом I.	1095	108 791	111 421	310 976
II. Оборотні активи				
Запаси, у тому числі	1100	156271	115145	136862
виробничі запаси	1101	46874	36005	55419
незавершене виробництво	1102	79737	66507	68751
готова продукція	1103	21748	11262	10908
товари	1104	7912	1371	1784
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	8216	21008	64225
Дебіторська заборгованість за розрахунками:				
за виданими авансами	1130	22388	33362	62408
з бюджетом	1135	4644	1065	804
у тому числі з податку на прибуток	1136	45	45	64
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	28304	4810	3465
Поточні фінансові інвестиції	1160	61949	4661	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	2946	460	25851
Витрати майбутніх періодів	1170	5	0	0
Інші оборотні активи	1190	15292	2318	4836
Усього за розділом II.	1195	300015	182829	298451
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-	-
Баланс	1300	408 806	294 250	609 427

Продовження Додатку А

Пасив	Код рядка	На кінець 2018	На кінець 2019	На кінець 2020
1	2	3	4	4
I. Власний капітал				
Зареєстрований (пайовий капітал)	1400	10 967	10967	10967
Капітал у дооцінках	1405	15856	31968	242212
Додатковий капітал	1410	-	-	-
Резервний капітал	1415	-	-	-
Нерозподілений прибуток(непокритий збиток)	1420	2860	-23639	-19870
Неоплачений капітал	1425	-	-	-
Вилучений капітал	1430	-	-	-
Усього за розділом I.	1495	29 683	19 296	233 309
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення				
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	4076	3344	0
Довгострокові кредити банку	1510	-	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	-	415	1003
Довгострокові забезпечення	1520	-	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-	-
Усього за розділом II.	1595	4076	3759	1003
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків	1600	-	-	1856
Поточна кредиторська заборгованість за:				
довгостроковими зобов'язаннями	1610	266455	234129	285206
товари, роботи, послуги	1615	11431	10812	12135
розрахунками з бюджетом	1620	446	737	761
у тому числі з податку на прибуток	1621	0	0	0
розрахунками зі страхування	1625	653	685	720
розрахунками з оплати праці	1630	2238	2665	3117
одержаними авансами	1635	86484	12984	31035
розрахунками з учасниками	1640	-	-	-
Поточні забезпечення	1660	3707	2631	2811
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	3633	6552	37474
Усього за розділом III.	1695	375047	271195	375115
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-	-
Баланс	1900	408 806	294 250	609 427

Звіт про фінансові результати ПрАТ «Завод «Фрегат»

Стаття	Код рядка	2020	2019	2018
1	2	3	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	429733	353048	325905
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	-315542	-307003	-283526
Валовий:				
прибуток	2090	114191	46045	42379
збиток	2095	-	-	-
Інші операційні доходи	2120	17466	25977	59540
Адміністративні витрати	2130	-27052	-28637	-20698
Витрати на збут	2150	-8861	-11371	-12660
Інші операційні витрати	2180	-34754	-37358	-69586
Фінансовий результат від операційної діяльності:				
прибуток	2190	60990	-	-
збиток	2195	-	-5344	-1025
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-	-
Інші фінансові доходи	2220	-	-	-
Інші доходи	2240	38655	87861	38655
Фінансові витрати	2250	-311	-440	-311
Втрати від участі в капіталі	2255	0	0	0
Інші витрати	2270	-98221	-106536	-98221
Фінансовий результат до оподаткування:				
прибуток	2290	-	-	-
збиток	2295	1113	-24459	-60902
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-1583	-2040	-1583
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-	-
Чистий фінансовий результат:				
прибуток	2350	-	-	-
збиток	2355	-470	-26499	-62485